

Hilâfet Devleti'nde
Nizamî Öğretimin
Esasları

Hilâfet Devleti'nde Nizamî Öğretimin Esasları

Bu kitap **Hizb-ut Tahrir** Neşriyâtındandır

Basım-Yayın-Dağıtım:

Dar-ul Ummah

PK: 135190

Beyrut – Lübnan

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

اَقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ

عَلَقٍ اَقْرَأْ وَرَبُّكَ الْاَكْرَمُ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ عَلَّمَ

الْاِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ

Rahman, Rahim Allah'ın adıyla

“Yaratan Rabbinin ismi ile oku!

O, insanı ‘alaktan yarattı.

Oku! Rabbin en büyük kerem

sahibidir. O, kalem ile (yazıyı)

öğretendir. İnsana bilmedikleri

şeyleri öğretti.”

(‘Alak 1-5)

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	7
MUKADDİME.....	9
HİLÂFET DEVLETİ'NDE ÖĞRETİM SİYASETİ VE TANZİMİ ...	12
HİLÂFET DEVLETİ'NDE ÖĞRETİMİN GENEL HEDEFLERİ....	15
TEDRİS YÖNTEMİ	16
TEDRİS ÜSLUPLARI VE ARAÇLARI	23
OKULDA ÖĞRETİM	29
OKULDA ÖĞRETİMİN HEDEFLERİ.....	30
OKULDA ÖĞRETİMİN MERHALELERİ	31
ÖĞRETİM DÖNEMLERİ.....	37
TEDRİS KONULARI	40
<i>Tedris Konularının Üzerine Kurulduğu Esas .....</i>	<i>40</i>
<i>Tedris Konularının Türleri.....</i>	<i>40</i>
<i>Üç Okul Merhalesinde Tedris Konularının Tafsilâtı ..</i>	<i>44</i>
1. Arap Dili.....	44
2. İslami Kültür	45
3. İlimler, Bilgiler ve Beceriler	51
DERS ÜNİTELERİ	52
DEVLET OKULLARI VE ÖĞRETİM DÖNEMLERİ.....	54
TEDRİS KONULARI VE MERHALELERİ	56
<i>Birinci Okul Merhalesi.....</i>	<i>56</i>
<i>İkinci Okul Merhalesi .....</i>	<i>57</i>
<i>Üçüncü Okul Merhalesi .....</i>	<i>58</i>
DEVLET OKULLARINDA BAŞARI VE BAŞARISIZLIK	64
<i>Birinci Merhale Okullarında (İlkokullarda) Başarı ve Başarısızlık .....</i>	<i>64</i>
<i>İkinci Merhale Okullarında (Ortaokullarda) Başarı ve Başarısızlık .....</i>	<i>65</i>
<i>Üçüncü Merhale Okullarında (Liselerde) Başarı ve Başarısızlık .....</i>	<i>66</i>

OKUL MERHALELERİ GENEL İMTİHANI.....	68
TEDRİS KONULARI VE SAATLERİ	69
OKUL TAKVİMİ.....	70
BASİT MESLEK OKULLARI	72
YÜKSEKÖĞRETİM	73
YÜKSEKÖĞRETİMİN HEDEFLERİ	74
YÜKSEKÖĞRETİMİN TÜRLERİ.....	78
YÜKSEKÖĞRETİM MÜESSESELERİ	79
1-Teknik Akademiler.....	79
2-Hizmet Akademileri.....	80
3-Üniversiteler	81
4-Araştırma ve Geliştirme [AR-GE] Merkezleri.....	83
5-Askerî Araştırma Akademileri ve Merkezleri	84
YÜKSEKÖĞRETİM DİPLOMALARI VE SERTİFİKALARI.....	85
- EK.....	86
ÖĞRENCİLERİN YAŞLARINA GÖRE OKUL DÖNEMLERİ DAĞITIM TABLOSU.....	87

MUKADDİME

Muhakkak ki ümmetin (herhangi bir ümmetin) kültürü; varlığının ve bekasının bel kemiğidir. Zira bu kültür üzerine; ümmetin hadâratı kurulur, hedefleri ve gâyeleri birleştirilir ve yaşam tarzı farklılaştırılır. İşte bu kültür ile o ümmetin fertleri tek bir potada eritilir. Böylece o ümmet diğer ümmetlerden farklılaşır. Zira bu kültür; Ümmetin akîdesi ile bu akîdeden fıskıran hükümler, çözümler ve nizamlardan, bu akîde üzerine kurulu bilgiler ve ilimlerden, ümmetin ve tarihinin dönüm noktalarında bu akîdeye bağlı olarak meydana gelen olaylardan oluşmaktadır. Eğer bu kültür unutulursa, ümmet de başkalaşarak farklı bir ümmet olup sona erer. Zira gâyesi ve yaşam tarzı değişir, dostluk ölçüleri dönüşür ve başka ümmetlerin kültürleri arkasında yolunu kaybeder.

İslami kültür; araştırılmasına, İslami akidenin sebep olduğu bilgilerdir. Bu bilgiler; ister tevhid ilmi gibi İslami akîdeyi inceleyen, araştıran ve içeren bilgiler, ister fıkıh, tefsir ve hadis gibi İslami akideye dayalı bilgiler, isterse İslami akîdeden fıskıran anlayışın gerektirdiği usûl ilmi, hadis ıstılahları, Arap dili gibi İslâm'da ictihadın gerektirdiği bilgiler ve hükümler olsun, bunların tamamı İslami kültürü meydana getirirler. Bunların hepsi de İslami kültürdür. Çünkü bunların araştırılmasında esasi sebep İslami akîdedir.

Hadâratı hakkında ve önemli şahsiyetleri, liderleri ve âlimleri hakkında haberler içermesi bakımın-

dan İslami Ümmet'in tarihi de kültüründen bir cüzdür. Fakat İslam öncesi Arap tarihi İslami kültürden değildir. Ama Arap dilindeki lafızların ve terkiplerin, buna bağlı olarak da ictihada, Kur'an tefsirine ve hadis in anlaşılmasına yardımcı olan işaretlerin anlaşılmasını içermesi bakımından İslam öncesi Arap şiirlerinin bu kültürden sayılması mümkündür.

Bir ümmetin kültürü, fertlerinin şahsiyetlerini inşâ eder. Zira o kültür, ferdin akliyetini şekillendirir ve varlıklar, sözler ve fiiller hakkında hüküm verme yöntemini belirler. Kezâ meyillerini de şekillendirir. Böylece kültür ferdin akliyetine, nefsiyetine ve gidişatına etki eder. Bunun için ümmetin kültürünü korumak ve toplumda yaymak devletin başta gelen sorumluluklarındandır.

Nitekim eski Sovyetler Birliği çocuklarına komünizm kültürünü emzirdi, kültürüne herhangi bir kapitalist ya da İslâmî fikrin sızmasını engellemeye çalıştı.

Bütün Batı, çocuklarını, dini hayattan ayırma yani laiklik esas ı üzerine kurulu kapitalizm kültürüne göre yetiştirdi ve yaşam tarzını o kültür üzerine inşâ etti. Akîdesine ve kültürüne İslami kültürün sızmasını önlemek için savaşlar çıkardı ve halen de çıkarılmaktadır.

İslami Devlet te evlatlarında İslami kültürü yerleştirmeye hırs gösterdi. Devlet içerisinde İslami akîdeye dayanmayan herhangi bir fikre davet eden herkesi engelledi. Kültürünü diğer devletlere ve ümmetlere davet ve cihâd yoluyla taşıdı. Allah

[Subhânehu ve Teâlâ] yeryüzüne ve üzerindekiilere vâris oluncaya dek aynı şekilde taşımaya devam edecektir.

Ümmetin kültürünü koruyup devam ettiren güvencelerden bazıları:

- *Ümmetin kültürünün, evlatlarının gönüllerinde ve kitaplarının satırlarında muhâfaza edilmesi*

- *Ümmetin, bu kültürün akîdesinden fıskıran hükümler ve kanunlara göre kendisini yöneten ve işlerini gözetten bir devletin bulunmasıdır.*

Ümmetin kültürünü; evlatlarının gönüllerinde ve kitaplarının satırlarında muhâfaza ettirmenin yolu öğretimdir. Bu, ister nizami öğretim, isterse gayri nizamî öğretim olsun fark etmez.

Nizamî öğretim; devletin benimsediği kanunlar ve nizamlar ile disipline edilmiş öğretimdir ve devlet onun uygulanmasından sorumludur. Mesela; okula kabul yaşının, ders konularının ve tedris yönteminin belirlenmesi gibi.

Oysa gayri nizamî öğretimde; evlerde, mescidlerde, salonlarda, medya araçlarında, yayınevlerinde ve benzeri yerlerde programlı öğretime ait kanunlara ve nizamlara tâbi olmaksızın öğretim faaliyetinin yürütülmesi Müslümanlara terk edilir. Ancak her iki öğretimde de fikirlerin ve bilgilerin ya İslami akîdeden fıskırması ya da İslami Akîde üzerine kurulu olmasından devlet sorumludur. İşte bu kitapta, **Hilâfet Devleti**'nde nizamî öğretimin esaslarını ortaya koyacağız.

HİLÂFET DEVLETİ'NDE ÖĞRETİM SİYASETİ VE TANZİMİ

Hilâfet Devleti'nde öğretim nizâmı, nizamî öğretim ile ilgili şer'î hükümlerin ve idarî kanunların toplamından oluşur. Öğretimle ilgili şer'î hükümler, akîdeden fıskırır ve şer'î delillere dayanır. Meselâ, tedris konuları ile erkek ve kız öğrencilerin birbirinden ayrı tutulması gibi. Öğretimdeki idârî kanunlar ise, nizamın uygulanması ve gayesinin gerçekleşmesi bakımından Veliyyul Emr'in (Halîfe'nin) tercih ettiği mübah üsluplar ve araçlardır ki bunlar; Ümmetin esasi ihtiyaçları ve öğretimi ile ilgili şer'î hükümlerin uygulanmasına ilişkindirler ve buna uyumlu olarak değiştirilebilen ve geliştirilebilen dünyevi hususlardır. Aynı şekilde bunların mübah araştırmaları, deneyleri ve bilgi birikimleri bulunan diğer ümmetlerden de alınması mümkündür.

Şer'î hükümleri ve idârî kanunları ile işte bu nizam **Hilâfet Devleti'**ndeki öğretimin esasi gayesi olan İslami Şahsiyetin inşasını gerçekleştirme yeterliliği bulunan bir idârî cihaza gereksinim duyar. Bu cihaz; öğretimin bütün yönlerinde denetleme, düzenleme ve tâkip etme işlerini üstlenir. Zira o müfredatları koyar, ehil öğretmenleri seçer, öğrencilerin tahsile başlatılmalarını ve yükseltmelerini takip eder, okulları, akademileri ve üniversiteleri, gereken yeterli laboratuvarlar ve öğretim araçları ile donatır.

Şimdi, İslâm Devleti Anayasa Tasarısı olan "**Mukaddimetu'd Düstûr**"dan "Öğretim Siyaseti" mad-

delerinin büyük bir kısmını aşağıya aktarıyoruz:

Madde - 165: *Öğretim müfredatının üzerine kurulduğu esas; İslâm Akîdesi olmalıdır. Ders konuları ve öğrenim yöntemlerinin tamamı, öğretimde bu esasın dışına çıkılmasına engel olacak şekilde hazırlanır.*

Madde - 166: *Öğretim siyaseti; İslami akliyeti ve İslami nefsiyeti oluşturur. Öğretimi yapılmak istenilen bütün ders konuları bu siyaset esasına göre hazırlanır.*

Madde - 167: *Öğretimin gâyesi; İslâmî şahsiyeti oluşturmak ve insanları, hayatın işlerine ilişkin işlerle ilimler ve bilgiler ile donatmaktır. Böylece öğretim yöntemleri bu gayeyi gerçekleştirecek şekilde olur. Bu gayeye götürmeyen ve bu gayenin dışına çıkan her yöntem yasaklanır.*

Madde - 169: *Öğretimde tecrübî ilimler ve bunlara bağlı matematik gibi bilimler ile kültürel bilgiler birbirlerinden ayırt edilmelidir. Tecrübî ilimler ile bunlara bağlı olanlar ihtiyaca göre öğretilir ve öğretim merhalelerinden herhangi bir merhale ile sınırlandırılmaz. Fakat kültürel bilgiler; yükseköğretimden önce ilk merhalelerde, İslami fikirlere ve hükümlere aykırı olmayacak şekilde belirli bir siyasetse uygun olarak alınır. Yükseköğretimde ise, öğretimin gayesinden ve siyasetinden uzaklaşmamak şartıyla, kültürel bilimler de tecrübî ilimler gibi alınır.*

Madde - 170: *Öğretimin bütün merhalelerinde İslami Kültür öğretilmelidir. Yükseköğretimde tıp, mühendislik, fizik ve benzeri dallarda olduğu gibi, çeşitli İslami ilim dallarında da uzmanlaştırılır.*

Madde - 171: *Fenler ve sanatlar; bir taraftan ticaret, denizcilik ve ziraat gibi bilimler ile bağlantılı olurlar ve herhangi bir şart veya kayıt olmaksızın alınırlar. Diğer taraftan resim ve heykeltıraşlık gibi özel bir bakış açısının etkisindeki bir kültür ile bağlantılı olurlar ve bunlar da İslami bakış açısına aykırı olduklarında alınmazlar.*

Madde - 172: *Öğretim müfredâtı tektir ve devletin müfredâtından başka bir müfredâta izin verilmez. Devletin müfredâtına bağlı kaldıkları, öğretim planının esasi üzerine kurulu oldukları, bünyelerinde öğretim siyasetini ve gayesini gerçekleştirdikleri, bünyelerindeki öğretimi ister öğrenci isterse öğretmen olsunlar, kız-erkek karışık olarak yapmadıkları ve herhangi bir tâifeye veya dîne veya mezhebe veya unsura veya renge has olmadıkları sürece özel okulların açılması engellenmez.*

Madde - 173: *Hayat sahasında insana lâzım olan hususları, erkek olsun kadın olsun her bir ferde, ilk ve orta öğretim merhalelerinde yeterince öğretmek devletin üzerine farzdır. Devlet, bu imkânları herkese ücretsiz olarak hazırlamalı, gücünün yettiği kadar da herkese ücretsiz yüksek öğrenim imkânı sağlamalıdır.*

Madde - 174: *Devlet; fıkıh, fıkıh usulü, hadis, tefsir ve fikir, tıp, mühendislik, kimya, icat, keşif ve diğerleri gibi çeşitli ilim dallarında araştırmalarını devam ettirmek isteyenlere imkân sağlamak üzere okullar ve üniversiteler dışında da kütüphaneler, laboratuvarlar ve diğer bilimsel araçlar hazırlar ki ümmet içerisinde müçtehidler, mucitler ve kâşifler bolca bulunsun.*

HİLÂFET DEVLETİ'NDE ÖĞRETİMİN GENEL HEDEFLERİ

Müfredatların ve ders konularınının hazırlanması esnasında, öğretimin dikkate alınması gereken, şu iki ana hedefi vardır:

1. Ümmetin evlatlarında İslami Şahsiyetin, akliyet ve nefsiyetin inşâ edilmesidir. Bu ise Akîde, fikir ve davranışlar olarak İslami Kültürü öğrencilerin akıllarına ve nefislerine iyice yerleştirmek yoluyla olur. Bunun için Hilâfet Devleti'nde müfredatları hazırlayanlar ve uygulayanlar, bu gayenin gerçekleşmesi için hırs gösterirler.

2. Müslümanların evlatları arasında her alanda seçkin, gözde âlimlerin sayısının çoğaltılmasıdır. Bu alanlar, ister ictihad, fıkıh, yargı ve diğerleri gibi İslami ilimler olsun, isterse mühendislik, kimya, fizik, tıp ve diğerleri gibi tecrübî ilimler olsun, fark etmez. Bu yetkin âlimler, dünyadaki devletler ve ümmetler arasında birinci konuma gelmesi için İslam devletini ve İslami Ümmet'i omuzlarında taşırlar. Böylece İslam devleti ideolojisi ile etkin ve lider bir devlet olur. Fikrî ve iktisâdî olarak uydu devlet veya tâbî devlet olmaz.

TEDRİS YÖNTEMİ

Sahih tedaris yöntemi; öğretmenin fikrî olarak hitap etmesi ve öğrencinin de fikrî olarak kavramasıdır. Zira fikir veya akıl, öğrenim ve öğretim aracıdır. İşte bu akıl, Allah [Subhânehu ve Teâlâ]'nın insana yerleş-tirdiği, kendisiyle onu şereflendirdiği, mahlukatının çoğuna karşı onu üstün kıldığı ve böylece onu so-rumlu hale getirdiği ayrıcalıktır. Akıl şu dört unsur-dan oluşur:

- Beyin (düşünmeye elverişli)
- İhsas (duyu organları)
- Vakıa
- Vakıa hakkında önbilgi

Akıl veya fikir veya idrak tek bir manaya gelir: Vakıa hakkındaki hissini duyu organları vasıtasıyla beyne iletilmesi, vakıanın kendisi ile yorumlandığı önbilgilerin bulunması ve sonra da vakıa hakkında hükmün ortaya konulmasıdır.

Öğretim işleminde görüldüğü gibi, bu fikir başka-larına aktarılmak istendiğinde öğretmen bu fikri, başta dil olmak üzere ifade etme araçlarından bir veya daha çok araç ile öğrencilere aktarır. Bu fikir; öğrencilerde ya önceden hissettikleri ya da benzeri-ni duydukları hissedilebilir bir vakıa ile bir araya ge-tirilirse, sanki bizzat kendileri ulaşmışçasına onlara fikir olarak aktarılmış olur. Öğrenciler tarafından hissedilen ya da hissedilebilen bir vakıa, cümleleri anlamaları ile bir araya getirilmez ve cümleler ken-dilerine ait herhangi bir vakıayı tasavvur etmeksizin

açıklanırsa, onlara fikir olarak aktarılmış olmaz. Onlara ancak bir takım bilgiler aktarılmış olur. Böylece öğrenciler bu bilgilerle ancak bilgili kişiler olurlar, fikir adamları olmazlar.

Bu nedenle öğretmenin; öğrencilere birtakım fikirleri aktarırken o fikirlerdeki manaları, öğrencilerin zihinlerinde, kendilerince hissedilen bir vakıya ya da hissetmekte oldukları vakılardan ona yakın bir vakıya ile bir araya getirmeye çalışarak, açıklaması kaçınılmazdır. Öyle ki öğrenciler bunları vakıyası olmayan mücerret bilgiler olarak değil, fikirler olarak alsınlar. Dolayısıyla öğretmenin öğrenciye vakıyayı hissettirmek için hırs göstermesi kaçınılmazdır. Eğer vakıyanın bizzat kendisini ortaya koymak imkânsız veya çok zor ise, bu durumda öğretmenin, fikrin verilmesi esnasında öğrencinin zihninde o vakıyanın yakın bir suretini oluşturması gerekir. Ta ki bilgiler, hissedilen vakıya veya öğrencide oluşan tasavvur ile bir araya getirilip onda bir fikre dönüşsün.

Öğretmen öğrencilere fikirleri aktarırken şu hususlara bakılır:

- Eğer bu fikrin; öğrencilerin daha önce hissettikleri yada kendilerine aktarılırken hissettikleri hissedilir bir vakıyası varsa, onu idrak ederler ve fikrî bir telakki ile kavrarlar.
- Eğer bu fikrin; öğrencilerin daha önce hissettikleri ya da kendilerine aktarılırken hissettikleri hissedilir bir vakıyası yoksa, fakat kendilerine aktarılmışçasına zihinlerinde tasavvur edip onu tasdik

etmişler, vakıayı hissetmişçesine zihinlerinde netleştirmişler ve hissedilen vakıayı kabul ettikleri gibi bunu da kabul etmişler ise, artık onu idrak etmiş ve fikrî bir telakki ile kavramışlardır.

İşte bu her iki durumda da öğretmenin öğrencilere aktardığı fikir, kendilerine ait bir fikir haline dönüşür. Fakat fikrin hissedilir bir vakıası veya öğrenciler tarafından hissedilmesi mümkün olan bir vakıası yoksa bu fikir kendisine aktarılan kişi nezdinde mücerret bilgiler olarak kalır.

Hissedilir vakıa; insanın beş duyu organından birisi vasıtası ile hissetmesi mümkün olan vakıadır. Bu vakıa ister maddi ister manevi olsun fark etmez.

Maddi vakıa; görme duyası ile ağacı görmesi, işitme duyası ile kuşların sesini duyması, dokunma duyası ile kumaşın inceliğini algılaması, koklama duyası ile çiçeklerin kokusunu alması, tatma duyası ile balın lezzetini tatması gibi insanın hissettiği vakıadır.

Manevi vakıa ise; cesaret, emanet, korkaklık ve ihanet şeklinde hissedilen vakıadır. Zira insan onları maddi belirtileri sebebiyle fikrî bir hissas olarak hisseder. Müslümanın, donanım ve sayı bakımından kendisinden güçlü olan düşman karşısında savaşmasına ve direnmesine bakılarak cesur olduğu, savaş meydanından kaçmasından da korkak olduğu anlaşılır. Hissedilir ya da hissedilmesi mümkün olan -maddi yada manevi- vakıa; düşünme işlemi esası unsurdur. Fikir, vakıası olmaksızın fikir olmaz.

Muğayyebat ise insanın dünyada beş duyasun-

dan birisi ile hissedemediği Cennet, Cehennem, Arş ve diğerleri gibi şeylerdir. İşte bunlar duyular yolu ile düşünmenin konusu olmazlar. Bunlar ancak, Kur'an-ı Kerim ve mütevâtir hadis gibi doğruluğu kesinleşmiş haberler yoluyla düşünmenin konusu olurlar. Bazı insanların var olduğunu hayal ettikleri, insan yiyen dev veya dünyayı boynuzunda taşıyan öküz gibi muğayyebata gelince; bunları düşünmekle meşgul olunmaz. Çünkü hissedilmemiş ve hissedildikleri kesin bir şekilde nakledilmemiştir. Dolayısıyla onlar hayaldir ve hurafedir, vakıaları yoktur. Öğrenciler onları düşünmekle meşgul olmaktan sakındırılmalıdırlar.

İşitmek yani fikri hitap veya okumak yoluyla fikrî kavrayış işleminde; hitap edenin -ki o, öğretmendir- yada müfredat hazırlayanın, düşünmenin dört unsurunu kullanması kaçınılmazdır. Dolayısıyla o, öğrenene “öğrenciye” sözlü ya da yazılı hitabı esnasında, öğrenci daha önce hissetmemiş ise, düşünmenin konusu olan vakıayı ona tam olarak tasavvur ettirmeye uğraşır. Öyle ki öğrenen, o vakıayı sanki hissediyormuş şuuruna ulaşır. Bu da vakıanın suretini onun zihninde oluşturabilmek için o vakıa hakkındaki bütün bilgileri toplamakla olur.

Öğretimde veya öğrenimde, fikrî hitap veya fikrî kavrayışın esasiaracı dildir. Çünkü dil; lafızlar ve cümlelerden, bu lafızlar ve cümlelerin delâlet ettikleri manalardan ve bu manaların delâlet ettikleri fikirlerden oluşur. Eğer öğretmen ve öğrenci; fikirlere delâletleri bakımından bu lafızları, cümleleri ve manaları iyi anlarılarsa bu araç, öğretim ve öğrenim iş-

leminde etkin bir araç olur. Bu nedenle her öğretmenin ve müfredat hazırlayanın öğrencilerin dil seviyelerini dikkate almaları kaçınılmazdır. İki taraf arasında karşılıklı fikrî iletişimin kolaylaşması için öğretmen, öğrencilerin anladıkları lafızları, cümleleri ve terkipleri kullanır. Fikrî iletişimden kastımız; iki taraf arasındaki hitabın, düşünmenin dört unsurunu kapsamasıdır.

İşte bu yöntem ile yazılı veya sözlü metinler öğrencinin beyninde (aynen öğretmende oldukları gibi) fikirlere dönüşürler. Böylece öğrenci bunları kendi dil seviyesine göre ifade edebilir. Sonra da helâl ve haram, doğru ve yanlış gibi kendisindeki ölçülere göre onlarla amel edebilir.

İster ideolojik fikirler gibi hayat hakkında özel bir bakış açısı ile doğrudan alâkası olan fikirler olsun, isterse matematik bilimleri gibi özel bir bakış açısıyla doğrudan alâkası olmayan fikirler olsun her fikrin verilmesi ya da alınması için en elverişli yöntem işte budur.

Birinci türden fikirlerin yani hayat hakkında özel bir bakış açısı ile doğrudan alâkası olan fikirlerin, yani insanın Rabbiyle veya kendisiyle veya başkalarıyla olan alâkalarını düzenleyen fikirlerin, İslami akîdeye raptedilmesi kaçınılmazdır. Bu takdirde öğrencinin fikrinin yanı sıra şuuru da hitap edilmesi ve bu fikrin, öğrencinin dünyadaki ve ahiretteki hayatı ile alâkasının beyan edilmesi kaçınılmaz olur. Ta ki o, bu fikrin doğruluğuna kanaat getirsin ve o fikir öğrencinin gidişatını disipline eden bir mefhum ol-

sun. Böylece onda, İslami akîdenin belirlediği özel bakış açısından kaynaklanmış doğru fikirler sayesinde sevgi ve cesaret şuurları harekete geçer. Böylece onları gerçekleştirmek için kanaat ve hamaset ile yola koyulur. Ta ki kendisinde, hayat hakkında özel bakış açısına muhalif, onunla çelişen ve ondan saptırıcı fikirler karşısında da nefret ve tiksinti şuurları harekete geçsin. Böylece onlarla savaşmak ve reddetmek için yola koyulur.

Öyleyse bakış açısıyla ilgili fikrî metinlerin öğretilmesinden kasıt; sadece o metne ait sözlük anlamını kavramak değildir. Bilakis öğrencinin, ister yapması isterse terk etmesi bakımından olsun, vakıa hakkında Şeriat'ın kendisinden istediği tavrı takınması için, vakıasına indirmek üzere metni anlamasıdır. Böylece bu tür fikirler, gidişatını İslam'ın hükümleri ile disipline etmesi için öğretilir. Dolayısıyla öğretim; fikrî zenginlik uğruna olmaz. Bilakis kendisinden kaynaklanan bütün sözlerde ve fiillerde Allah [Subhânehu ve Teâlâ]'nın rızasını kazanma çabasındaki akliyet ve nefsiyet ile İslami şahsiyeti inşa etmek uğruna olur.

İkinci türden fikirlere yani fizik, kimya, matematik ve diğerleri gibi özel bir bakış açısıyla doğrudan alâkası olmayan fikirlere gelince; bunlar öğrenciyi Allah [Subhânehu ve Teâlâ]'nın insanın hizmetine sunduğu kainat ile irtibata geçmeye hazırlamak üzere öğretilir. Allah [Subhânehu ve Teâlâ] şöyle buyurdu:

“O, göklerde وَسَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِنْهُ

ve yerde ne varsa hepsini kendi katından (bir lütuf olmak üzere) **size boyun eğdirmiştir.**" [Câsiye 13] Ve şöyle buyurdu:

"O, geceyi, gündüzü, güneşi ve ayı size boyun eğdirmiştir. Yıldızlar da O'nun emri ile hareket ederler." [Nahl 12]

Dolayısıyla İslami bir şahsiyet olarak Müslüman, İslâm ümmetinin maslahatları ile gelişmesi açısından, hizmetine sunmak üzere faydalanması için bu tecrübî ilimleri öğrenir. İlim, sırf bizzat ilim için değil, bilakis ancak öğrendiği bilgiler ve fikirlerle bu dünya hayatında İslam'ın hükümlerine göre insanın faydalanması uğruna yani amel için talep edilir. Allah [Subhânehu ve Teâlâ] şöyle buyurdu:

Allah'ın sana verdiğinden (O'nun yolunda harcayarak) **Âhret yurdunu iste ama dünyadan da nasibini unutma!** [Kasas 77]

TEDRİS ÜSLUPLARI VE ARAÇLARI

Her fikrin uygulanması için bir yöntem vardır. Üslup ise belirli bir işi yapmak için belirli bir keyfiyettir ve bu, sürekli olmayan bir keyfiyettir.

Öğretim konusunda üsluptan kastedilen ise; fikirleri, mefhumları ve çeşitli bilgileri hızlı ve başarılı bir şekilde aktarma hedefini gerçekleştirmek hususunda öğrencilerine yardımcı olmak amacıyla, öğretmenin yaptığı yönlendirilmiş faaliyet yaklaşımlarının tamamıdır. Öğretmenin, öğretim durumuna uygun olanını seçebileceği çeşitli üsluplar vardır. Bu seçimi yaparken öğrencilerin seviyeleri dikkate alınarak, hedefin gerçekleşmesi bakımından en iyisi seçilir. Meselâ; karşılıklı konuşma, tartışma, anlatma, benzerlik, sorunları çözmek, deneyler, doğrudan uygulamalı öğretim ve benzeri üsluplar gibi.

Üslup, sık sık bir araca ya da çoğunlukla belirli iş yapmaya gereksinim duyar. Zira araçlar ve üsluplar sürekli değildirler. Onlar; şartlar, şahıslar ve imkânlarla bağlı olarak değiştirilir, geliştirilir ve çeşitlendirilirler. Herhangi temel bir fikrin uygulanması için bir yöntemin varlığı kaçınılmaz olduğu gibi, bu yöntemin uygulanmasında da araç ve üslupların başrolü vardır. Belirli bir işi hızlı ve başarılı bir şekilde tamamlamak, bu işi yapmaya uygun yeni üslup ve araçlar icat etme üretkenliğine dayanır.

Meselâ öğretmenin fikri hitabı ve öğrencinin fikrî kavrayışı şeklindeki öğretim yöntemi; bundan önce kalem, kâğıt, karşılıklı konuşma, taklit ve yazım gibi bazı üslup ve araçlar ile yapılıyordu. Yine bugün de

bazı üsluplar ve araçlar ile yapılmaktadır. Fakat bunlar önceki üslup ve araçlardan farklıdırlar. Basılı resimler, hareketli maketler, sesli filmler, laboratuvarlardaki deneyler ve diğerleri gibi...

Okulun; öğrencilerde aklî metodu yerleştirmek için uygun üsluplar kullanması gerekir. Çünkü aklî metot; aydın düşünmede ve İslam esasına dayalı kalkınmada temeldir. Zira onunla insandaki büyük düğüm çözülür ve insan, hayat ve kâinat, bunların dünya hayatının öncesi ve sonrası ve bunların öncesi ve sonrası ile olan alâkası hakkındaki sahih küllî fikir insanda oluşur. Böylece İslam'da devletin, ümmetin ve nizamın esası olan İslami akîdeye aklî metot ile ulaşılır.

Miladî 19. yüzyıldan beri Avrupa sonra da Amerika ve Rusya, ilmî araştırma üslubundan kaynaklanan sanayi devrimini gerçekleştirmede göz ardı edilemeyecek büyük bir başarı elde ettiler. Bu üsluba da "bilimsel metot" dediler. Bu metot, sadece deneysel bilimlerde doğrudur ve etkilidir. Bunun "metot" olarak isimlendirilmesi de yanlış değildir. Çünkü bu, araştırmada daimi ve muayyen bir metottur. Fakat yanlış olan husus; düşünmek için aklî metotun değil de bilimsel metodun esas kılınmasıdır. Zira bu, Allah [Subhânehu ve Teâlâ]'nın varlığı ve Muhammed [Sallallahu 'Aleyhi ve Selem]'in Nübüvveti gibi insanın var olduklarına ancak aklî metot ile ulaşabildiği hakikat ve bilgilerin çoğunun olmadığına dair hüküm vermeye götürür. Dolayısıyla bilimsel metod, ancak deney yapılabilen hissedilir maddelere has olduğunda doğrudur. Bu da üzerinde deneyler yapmak yoluyla

maddenin gerçeğini ve özelliklerini bilmek için kullanılır.

Aklî metod ancak düşünmede esas olan dört unsur ile varlığını sürdürebilir. Bununla birlikte fizik ve benzeri gibi hissedilir maddelerin incelenmesinde, akâid, teşrii ve tarih gibi fikirlerin incelenmesinde ve edebiyat araştırmaları ve benzerleri gibi kelâmın incelenmesinde kullanılabilir.

Bir şeyin varlığı hakkında bilimsel netice ile aklî netice çeliştiğinde aklî netice alınır. Çünkü bir şeyin varlığı hakkında aklî metodun hükmü kesindir.

Bilimsel metod, İslam'ın hükümleri çerçevesinde kendilerinden ve özelliklerinden faydalanılması maksadıyla Allah [Subhânehu ve Teâlâ]'nın insanın hizmetine sunduğu kâinatın gerçek ve sıfatlarına ulaşmak için kimya ve fizik gibi deneysel bilimlerle sınırlandırılır.

Bazı filozofların, özellikle eski Yunan filozoflarının düşünmede metod olarak itibar ettikleri üsluplardan birisi de “mantıkî araştırma”dır. Oysa mantık, düşünmede metod değildir, bilimsel araştırma (bilimsel metod) konumuna bile yükselmez. Dolayısıyla mantık, aklî metod üsluplarından bir üslup olarak kalmaya devam eder.

Mantık; bir neticeye ulaşmak için fikir üzerine fikir bina etmektir. Fakat bu, içerisinde yanılma, aldatma ve saptırma kabiliyeti bulunan ve bazen gerçeğin aksi neticeye ulaşıldığı karmaşık bir üsluptur. En iyisi ondan sakınmaktır. Eğer kullanılmışsa neticesinin aklî metod ile sağlaması yapılmalıdır.

Ders müfredatlarını hazırlayanların ve öğretmenlerin herhangi bir konunun öğretilmesi için üsluplar ve araçlar önerirken aşağıdaki fikirleri dikkate almaları gerekir:

1- Üsluplar ve araçlar sürekli değildir. Öğretmen; karar kılınmış fikirleri öğrencilerin anlamalarını sağlamak için durumlarını ve aralarındaki ferdî farklılıkları dikkate alarak faydalı üsluplar ve araçlar oluşturmada üretken olmalıdır.

2- Vakıanın duyu yoluyla beyne aktarıldığı düşünme unsurlarından başlıca unsur, (işitme, görme, dokunma, koklama, tatma) hisleridir. Dolayısıyla vakıa, öğretim esnasında öğrenciler nezdinde hissedilen bir vakıa ise öğretmenin, öğrenimin (düşünmenin) konusu olan bu vakıanın hissettirilmesinde öğrencilerin duyu organlarını mümkün olduğunca fazla miktarda kullanmasını sağlaması gerekir. Eğer vakıa öğretim esnasında öğrenciler nezdinde mevcut olan bir vakıa değilse öğretmenin, sanki hissetmiş olurcasına yani zihinlerinde tasavvur edinceye kadar kararlaştırılan üslup ve araçlar ile bu vakıanın öğrencilerin zihinlerine yaklaştırılması gerekir. Çünkü vakıayı hissetmek düşünmede başlıca unsurdur. Bir vakıanın hissedilmesinde duyular ne kadar çok katılımda bulunursa, insanın o vakıayı hissetmesi o kadar derinleşir ve vakıa ile sıfatları hakkındaki hükmü çok daha dakik olur.

3- Müfredatların yazımında ve onlara hitap edilmesinde, öğrencilerin dil seviyesi dikkate alınmalıdır.

4- İnsanın -özellikle 6-10 yaş arası öğrencilerin- eşyanın tafsilatını kavramadan önce genel ifade tarzlarını kavramasının dikkate alınması şunları gerektirmektedir:

- Öğrencilere harfleri öğretmeden önce manalara delâlet eden kelimeleri öğretmek. Falan vakıanın filan kelimeye delâlet ettiğini idrak etmelerinden sonra, o kelimeyi çözümlene işlemine başlanır ki bu, kelimeyi oluşturan harfleri ve heceleri açıklamaktır. Çözümlene işleminin yanı sıra terkip işlemi de yapılır ki bu da öğrendikleri harflerden yeni kelimeleri ve kelimelerden de yeni cümleler oluşturmaktır. Böylelikle dil öğretiminin iki yöntemi olan “harf yöntemi” ile “cümle yöntemi” arası birleştirilmiş olur.

- Öğrencilere eşyayı, varlıkları oluşturan unsurları ve ince ayrıntılı özelliklerini öğretmeden önce eşyanın görünen sıfatlarını öğretmek.

- Öğrencilere önemli şahsiyetlerin hayatlarının ve faaliyetlerinin ayrıntılarını öğretmeden önce bu şahsiyetlerin özet olarak saretlerini öğretmek.

- Öğrencilere belirli bir metindeki cüz’î kısımları ve ayrıntıları öğretmeden önce ondaki genel manaları ve esasi fikirleri öğretmek.

**OKULDA
ÖĞRETİM**

OKULDA ÖĞRETİMİN HEDEFLERİ

Okulda öğretimin başlıca üç hedefi vardır:

1- Akliyet ve nefsiyet bakımından İslami Şahsiyeti oluşturmak. Bu oluşum, okulda öğretim merhalelerinin sona ermesi ile birlikte tamamlanmış olur.

2- Öğrenciye çevresinde var olan aletleri, icatları, uzmanlık alanlarını tanıması için gerekli bilgi ve becerileri öğretmek. Meselâ; elektrikli ve elektronik aletleri tanıması, sanayi ve ziraat ile ilgili aletleri tanıması ve diğerleri gibi.

3- Öğrenciyi üniversite merhalesine girmeye hazırlamak ki bunun için gerekli temel ilimleri öğretmekle olur. Bu ilimler ister Arap dili, fıkıh, tefsir ve hadis gibi kültür ile ilgili olsun, isterse matematik, kimya, fizik ve diğerleri gibi bilimler olsun fark etmez.

OKULDA ÖĞRETİMİN MERHALELERİ

Öğretimin merhalelere ayrılması esnasında, her merhalede öğrencinin çocuk ya da ergen olması bakımından vakiasını dikkate almak kaçınılmazdır. Öğrencinin Veliyyü'l Emr (Halife) tarafından sonra da öğretmen ve mürebbi tarafından tâbi olunacak muamele bakımından, çocuk ya da bâliğ olması hususunda şer'î delillere ve buna delâlet eden hükümlere başvurmak kaçınılmazdır. Çünkü insanın başkası ile ilişkisinin düzenlenmesine dair İslam'da Âlemlerin Rabbi, nizam koyucu yaratıcıdan gelen hükümler vardır ki bunlara bağlanması talep edilmiştir. Bu konu ile ilgili delillerden bazıları şunlardır: Allah [Subhânehu ve Teâlâ] şöyle buyurdu:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَسْتَأْذِنَكُمْ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِنْ قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ الظَّهِيرَةِ وَمِنْ بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ لَكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدَهُنَّ طَوَافُونَ عَلَيْكُمْ **“Ey iman edenler! Ellerinizin altında bulunan (köle ve cariyeleriniz) ve içinizden henüz buluş çağına girmemiş olanlar, sabah namazından önce, öğleyin soyduğunuz vakit ve yatsı namazından sonra (yanınıza gireceklerinde) sizden üç defa izin istesinler. Bunlar, mahrem halde bulunabileceğiniz üç vakittir. Bu vakitlerin dışında ne sizin için ne de onlar için bir mahzur yoktur. Birbirinizin yanına girip çıkabilirsiniz. İşte Allah ayetleri size böyle açıklar. Allah Alîm'dir, Hakîm'dir. [Nur 58]**

Ve hemen ardından gelen ayette şöyle buyurdu:

وَأِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَأْذِنُوا كَمَا اسْتَأْذَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَلِكَ
**Çocuklarınız buluş çağına girdiklerinde, kendilerinden öncekiler (büyükle-
 ri) izin istedikleri gibi onlar da izin istesinler. İş-
 te Allah, âyetlerini size böyle açıklar. Allah
 'Alîm'dir, Hakîm'dir."** [Nûr 59]

Rasulullah [Sallallahu 'Aleyhi ve Sellem] ise şöyle buyurdu:

رَفَعَ الْقَلَمَ عَنْ ثَلَاثَةٍ عَنِ الْمَجْنُونِ الْمَغْلُوبِ عَلَى عَقْلِهِ حَتَّى يَبْرَأَ ، وَعَنِ النَّائِمِ
**Kalem şu üç kişiden kal-
 dırılmıştır: Anlayıncaya (kendine gelinceye) ka-
 dar aklına mağlub olmuş deliden, uyanıncaya ka-
 dar uyuyandan ve ihtilam (bâliğ) oluncaya kadar
 çocuktan."** [Ebu Dâvud, Sunen'inde rivayet etti]

Ve şöyle buyurdu: يَا أَسْمَاءُ إِنَّ الْمَرْأَةَ إِذَا بَلَغَتِ الْمَحِيضَ لَمْ تَصَلِحْ
**Ey Esmâ'! Kadın hayızlı olmak çağına ulaştığında ondan şu ve şu-
 nun dışında bir şeyin görülmesi doğru olmaz"** de-
 di ve yüzü ile ellerini işaret etti. [Ebu Dâvud Sunen'inde rivayet
 etti]

Atıyye el-Kurâzî şöyle dedi: عَطِيَّةُ الْقُرْظِيِّ يَقُولُ غَرَضْنَا عَلَى
**Biz Kurayza günü Nebi'ye arzedildik. Bâliğ olan öldürüldü. Bâliğ olmayan-
 lar serbest bırakıldı. Ben bâliğ olmayanlardan-
 dım, serbest bırakıldım."** [Tirmizi, Sünen'inde rivayet etti]

Yine şöyle rivâyet edildi: لَمَّا حَكَّمْ سَعْدًا فِي بَنِي قُرَيْظَةَ كَانَ
**Nebi [Sallallahu 'Aleyhi ve Sellem] Sâ'd'ı Ku-
 rayza oğulları hakkında hakem olarak tayin**

edince o, peştamallarının altını kontrol ediyordu”

Osmân [RadiyAllahu ‘Anh]’dan şöyle rivayet edildi: أَنَّهُ أَتَى بِغُلَامٍ قَدْ سَرَقَ فَقَالَ أَنْظِرُوا إِلَىٰ مُؤْتَرَرِهِ فَلَمَّ يَجِدُوهُ أَنْبَتَ الشَّعْرَ فَلَمَّ يَقَطَعُهُ “Kendisine hırsızlık yapmış bir erkek çocuk getirildi. Bunun üzerine dedi ki: **Onun peştamalının altına bakın! Sonra onun balığ olmadığını görünce elini kesmediler.**” Sahâbeden de onu bu hususta eleştiren olmadı.

Yine Rasulullah [SallAllahu ‘Aleyhi ve Selem] şöyle buyurdu: مُرُوا صِبْيَانَكُمْ بِالصَّلَاةِ إِذَا بَلَغُوا سَبْعًا وَاضْرِبُوهُمْ عَلَيْهَا إِذَا بَلَغُوا عَشْرًا وَفَرَّقُوا بَيْنَهُمْ **“Yedi yaşına eriştiklerinde çocuklarınıza namazı emredin. On yaşına eriştiklerinde (namaz kılmazlarsa) onlara vurun ve (on yaşına eriştiklerinde) onların yataklarını da ayırın.”** [İmam Ahmed, Müs-ned’inde rivayet etti]

İşte bu deliller, çocuklar buluğ çağına yani buluğ yaşına eriştiklerinde çocukluk döneminin sona erdiğine delâlet etmektedir. İslam, çocukluk ve buluğ çağlarının arasını ayıran özel ayırt edici işaretleri belirlemiştir. Bunlar erkeklerde kasık tüylerinin çıkması ya da ihtilâm olmasıdır. Kızlarda ise hayız ya da hâmile olmasıdır. Bu deliller, buluğ çağına erişen kimselerden -buluğ çağına erişmeden önce kendilerinden talep edilmemiş olan- hükümlerin talep edildiğine de delâlet etmektedir.

Rasulullah [SallAllahu ‘Aleyhi ve Selem] şöyle buyurdu: مُرُوا **أَبْنَاءَكُمْ بِالصَّلَاةِ لِسَبْعِ سِنِينَ ، وَاضْرِبُوهُمْ عَلَيْهَا لِعَشْرِ سِنِينَ ، وَفَرَّقُوا بَيْنَهُمْ فِي الْمَضَاجِعِ “Yedi yaşına eriştiklerinden dolayı çocuklarınıza namazı emredin. On yaşına eriştiklerinde**

(*namaz kılmazlarsa*) **onlara vurun.** [İmam Ahmed, Müs- ned'inde rivayet etti] Bu hadis, disiplin cezası bakımından çocukluk çağının şu iki merhaleye ayrıldığına delâlet etmektedir:

1- Çocuğun 10 Yaşından Önceki Merhale: Buradaki disiplin cezasında vurmak yoktur. Çünkü hadis, bu yaşta vurmaksızın ona namazı emretmekle sınırlandırmıştır. Namazdan başkasını öğretmek hususunda ise ona vurulmaması evlâ babındandır. Dolayısıyla onu disipline etmek, teşvik etmek ve vurmaksızın korkutmak üslupları ile sınırlandırılır.

2- Buluğa Kadar 10 Yaşından Sonraki Merhale: Buradaki disiplinde gerekirse vurma üslubu kullanılır. Nebî [SallAllahu 'Aleyhi ve Sellem]'in şu kavlından dolayı, buluş çağına erişmediği sürece ona şer'î cezalar ve hadler uygulanmaz: **رُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثَةٍ : عَنِ الصَّبِيِّ حَتَّى يَبْلُغَ ، وَعَنِ الْمَعْتُوهِ حَتَّى يَبْرَأَ** **Kalem şu üç kişiden kaldırılmıştır: Bâliğ oluncaya kadar从小, uyanıncaya kadar uyuyandan ve iyileşinceye kadar bunaktan.** [Ebu Dâvud, Sünen'inde rivayet etti]

رُفِعَ الْقَلَمُ “Kalemin kaldırılması” demek sorumluluğun kaldırılması demektir. Dolayısıyla çocuklar, buluş çağına eriştiklerinde şer'an mükellef olurlar ve şer'an muhalif veya haram bir iş yaptıklarında yargı kararıyla cezalandırılırlar. Bu da buluş çağına erişen öğrencilerin okulları ile yükseköğretim okullarında kâdılarının bulunmasını gerektirir.

İşte bu, çocuk ve ergen olanlar hakkındaki hükümlerdir ve okul merhaleleri taksim edilirken dikkate alınması kaçınılmazdır. Çünkü terbiye ve disiplin

lin, öğretimin zorunluluklarındandır. Buna göre; Birinci okul merhalesi, çocuğun okula girişinden başlayıp on yaşına erişmesine kadar devam eder. İkinci okul merhalesi ise çocuğun on yaşına erişmesiyle başlar buluğ çağına kadar devam eder ki bu, ılıman iklim kuşağında bulunan ülkelerde on beş yaşında olur. Üçüncü okul merhalesi ise çocuğun on beş yaşında başlar okulda öğrenimi sona erinceye kadar devam eder.

Bu delillere ve hükümlere binaen; Hilâfet Devleti'nde öğretimin merhaleleri, okulun sunduğu ders konuları esas alınarak değil, öğrencilerin yaşları esas alınarak taksim edilir. Buna göre okullar aşağıda olduğu gibi üç türe ayrılır:

OKUL	OKUL YAŞ GRUBU
Birinci Merhale Okulu (İlkokul)	6 Yaşın Bitiminden 10 Yaşına Kadar
İkinci Merhale Okulu (Ortaokul)	10 Yaşın Bitiminden 14 Yaşın Bitimine Kadar
Üçüncü Merhale Okulu (Lise)	14 Yaşın Bitiminden Okul Merhalesinin Bitimine Kadar

Öğrencinin, on yaşını bitirdiği zaman öğrenim tahsil derecesine bakılmaksızın ikinci merhale okuluna nakledilmesine dikkat edilir. Öğrenci, buluğ çağına eriştiğinde üçüncü merhale okullarından bir okula (ergenler okuluna) nakledilir, ister öğrenim bakımından bu merhaleye erişmiş olsun ister olma-

sın fark etmez. Devlet okullarındaki öğretim idaresinde kullanılacak öğretim dönemleri düzeninin, yaş gruplarına göre öğrencilerin okullara dağıtımını nasıl sağladığını ileride açıklayacağız.

Altı yaş öncesi (kreş ve anaokulu) öğretimine gelince, bu insanlara terk edilir. Bir kimse bu amaçla özel bir okul açmak isterse, bünyesindeki tedris konuları ve Halife tarafından benimsenmiş öğretim siyasetiyle mukayyetliği bakımından devletin bu öğretimi denetlemesi şartıyla açabilir.

ÖĞRETİM DÖNEMLERİ

Okul merhaleleri birbirini izleyen 36 öğretim dönemsinden oluşur. Bu dönemlerin her biri 83 gündür. Her dönem için ders ünitelerinden bir liste belirlenir. Öğrenci okul merhalelerine birinci dönem öğretim ile başlar. Okul merhaleleri sona erinceye kadar öğrenci bir dönemi başardığında onu takip eden döneme yükseltilir. Okul merhaleleri ise 36 öğretim döneminin başarıyla bitmesi ile sona erer. Hicrî sene eşit zamanlı 4 döneme bölünür. Birbirini takip eden her iki dönem arası öğrencilere üç gün tatil verilir. Aşağıdaki tablo her döneme ait başlangıç ve bitiş tarihlerini, dönemler arası istirahat günlerini göstermektedir.

Her sene içindeki öğretim dönemleri ve istirahat günleri tablosu:

Dönem	Dönemin Başlangıç Tarihi	Dönemin Bitiş Tarihi
Birinci Dönem	1 Muharrem	25 Rabî'ul Evvel
Tatil	25, 26, 27 Rabî'ul Evvel	
İkinci Dönem	22 Rabî'ul Evvel	22 Cumâde es-Saniye
Tatil	22, 23, 24 Cumade es-Saniye	
Üçüncü Dönem	25 Cumâde es-Saniye	20 Ramazan
Tatil	20, 21, 22 Ramazan	

Dönem	Dönemin Başlangıç Tarihi	Dönemin Bitiş Tarihi
Dördüncü Dönem	23 Ramazan	27 Zilhicce
Tatil	1-3 Şevval Ramazan Bayramı ve 8-15 Zilhicce Kurban Bayramı tatili vardır.	

Çocuk Hicrî sene ile 6 yaşını tamamladığında okula başlar. Bunun için devlet okulları; senenin dört öğretim döneminden her dönemin başlangıcında yani takriben her üç ayda yeni öğrencileri kabul ederler. Hicrî takvime göre altı yaşını tamamlamasından sonra en yakın dönemde çocuğun ilköğretim dönemsine başlaması mümkündür.

Öğrencinin ardı ardına en az üç dönemden sonra bir öğretim dönemi istirahat etmesi mümkündür, öğrenimine istirahat etmeksizin devam etmesi de mümkündür. Bunun için bu düzen çalışkan öğrenciye okul merhalesini yaşlılarından daha kısa sürede bitirme imkânı sunmaktadır. Zira o öğrenci, öğretim dönemlerinde ara tatili almaksızın ya da az alarak öğrenimini başarıyla sürdürürse okul merhalesini kısa sürede bitirebilir. Çünkü öğretim için zaman birimi, 83 günden oluşan öğretim dönemsidir, sene değildir. Her dönemin müfredatı ve her dönemin öğrencileri vardır.

Öğrenci, kesinlikle herhangi bir tatil almaksızın öğretim dönemlerine ait öğrenimini başarıyla sürdürdüğünde, 36 dönemi 9 senede [$36/4=9$] bitirebi-

18 yaşında 15 yaşının sonunda okul merhaleleri bitmiş olur. 36 dönemlik öğrenimini; ardı ardına her üç dönemden sonra bir dönem tatil alarak senede sadece üç dönem halinde sürdürdüğünde ve dönemleri başarıyla bitirdiğinde, okul merhalelerini 12 senede $[36/3=12]$ bitirir. O zaman okul merhalelerini 18 yaşının sonunda bitirmiş olur.

Bazı öğrenciler üç okul merhalesini bitirmek için 18 yaşından sonra bir iki seneye daha gereksinim duyabilirler. Okul Merhaleleri Genel İmtihanı'nı başarıyla geçemedikleri halde 20 yaşına erişirlerse programlı öğrenimden uzaklaştırılırlar. Onlar serbesttirler, ya meslek akademilerine katılırlar ya da başarılı olduktan sonra üniversite öğretimine katılmak için genel imtihanı vermeye hazırlanırlar.

Bu öğretim dönemleri düzeni; öğrencilerin kapasiteleri bakımından bireysel farklılıkları dikkate alınmasına ilâveten, onlarda ilmî tahsilin kazanımına ve zamanın önemine de özen gösterir.

Bu kitabın sonuna ilâve edilen tablo; öğrencilerin yaş gruplarına göre 36 dönemin dağılımını açıkladığı gibi, okul merhalelerini bitirerek mezun oldukları esnadaki en düşük ve normal sınırları açıklamaktadır.

Küçük köylerde bu dönemler düzeninin uygulanması için bu köyler arasında bir kapsamlı okul yapılıır. Çocukların okula ve evlerine gidip gelmeleri için de öğrenci nakil araçları temin edilir.

TEDRİS KONULARI

Tedris Konularının Üzerine Kurulduğu Esas

İslami Akîde, Müslümanın hayatının esasıdır. O, Hilâfet Devleti'nin de tek esasıdır. Devletin varlığında ya da cihazlarında ya da faaliyetlerinde ya da onunla ilgili hususlarda kendisi için İslami Akîde esas olmadıkça başka hiç bir şeyin varlığına yer verilmez.

Buna binaen İslami akîde, Hilâfet Devletinde öğrencinin öğrendiği her bilginin esasıdır. Bu bilgiler ister akîdeye ait fikirler ve şer'î hükümler gibi İslami akîdeden kaynaklanması gerekenlerden olsun, ister ise tarih ve ilimler gibi İslami akîde üzerine kurulu olsun fark etmez. Bilgilerin İslami akîde üzerine kurulu olması demek; İslami akîdenin onlar için ölçü olması demektir. Zira Müslüman akîdeyle çelişeni almaz ve ona itikad etmez/bağlanmaz. Akîdeyle çelişmeyi alması ise caizdir. Çünkü İslami Akîde, itikatta ve amelde, herhangi bir şeyi almak ve terk etmek hususunda Müslümanın ölçüsünün tek esasıdır.

İslami akîde ile çelişen ve ondan kaynaklanan fikirlere aykırı düşen diğer bilgileri ve akîdeleri tanımaya bir engel yoktur. Zira bu tanıma, onları çürütmek ve onlara karşı şer'î tavır almak için olur.

Tedris Konularının Türleri

Tedris konuları şu iki türün dışına çıkmaz:

1- Bilimsel Bilgiler: Kimya, fizik, astronomi, matematik ve diğerleri gibi deneysel bilimler; insanın, kendisiyle sözler, fiiller ve varlıklar hakkında yahut vakıaları, özellikleri ve insan fitratına uygunlukları bakımından tanıma ile ilgili hüküm vermesi için akli geliştirmek maksadıyla verilirler. Bu bilgilerin şahsiyet oluşturmakla doğrudan bir ilişkisi yoktur.

2- Şer’î Bilgiler: Bunlar sözler, fiiller ve varlıklar hakkındaki şer’î hükmü açıklamak için öğretilirler. Eğer bu; farz ya da mendub ya da mubah ya da mekruh ya da haram ise teklîfi hükümdür. Eğer bu hüküm; ister sebep veya şart veya mâni veya ruhsat veya azimet olsun isterse sahih veya bâtil veya fâsid olsun vaz’î hükümdür. Bunlar da İslami akliyeti oluşturur.

Bu şer’î hükümler, Müslümanın sözler, fiiller ve varlıklara yönelik şer’î tavır alması hedefiyle uzvî ihtiyaçlarını ve içgüdülerini doyurmak için harekete kalkıştığında meyletmesi veya meyletmemesi ya da alması veya terk etmesi ile birleştirildiğinde İslami nefsiyet oluşur.

İslami akliyet ve İslami nefsiyetin oluşturulmasıyla düşünmede ve meyletmede İslami akîdeyi esas alan İslami şahsiyet oluşturulmuş olur.

İslam Müslümandan insan, hayat ve kâinatın yaratılışı hakkında düşünmesini talep eder. Meselâ Allah [Subhânehu ve Teâlâ] şöyle buyurdu: **وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ**

وَالْأَرْضِ “Göklerin ve yerin yaratılışı hakkında derin derin düşünürler.” [Âl-i İmrân 191]

Ve şöyle buyurdu: **“Deve-**

nin nasıl yaratıldığına bakmazlar mı?" [Gâşiye 17]

Ve şöyle buyurdu: كَذَلِكَ يُعْجِي اللَّهُ الْمَوْتَى وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ
تَعْقِلُونَ “**Bunun gibi, Cenâb'ı Allah ölüleri diriltir ve
bu ölüyü diriltmekle size kudret ve âyetlerini
gösterir, umulur ki, akıllanasınız.**” [Bakara 73]

Yine Müslümandan hüküm, fiil ve eğilimlerinde sadece şer'î hükümlere sarılmasını da talep etmiştir. Meselâ Allah [Subhânehu ve Teâlâ] şöyle buyurdu:

فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ
حَازِجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا **Hayır! Rabbine and olsun ki,
onlar aralarında çıkan ihtilaflarda seni hakem
tayin edip senin verdiği hükme içlerinde hiçbir
sıkıntı duymaksızın tam bir teslimiyetle teslim
olmadıkça iman etmiş olmazlar!** [Nisa 65]

Ve şöyle buyurdu: وَمَا آتَيْكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا
“**Rasul size her ne verdiyse onu alın ve size her
ne husustan da nehyettiye ondan da sakının!**
[Haşr 7]

Ve şöyle buyurdu: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ وَأَخْوَانَكُمْ
أَوْلِيَاءَ إِنْ اسْتَحَبُّوا الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمَانِ **Ey iman edenler! Eğer
küfrü imana tercih ediyorlarsa, babalarınızı ve
kardeşlerinizi (bile) dost edinmeyin.** [Tevbe 23]

Ve şöyle buyurdu: وَقُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ
وَالْمُؤْمِنُونَ وَسَتُرَدُّونَ إِلَىٰ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ
**De ki: (Yapacağınızı) yapın! Muhakkak ki yaptıklarınızı
Allah da Rasülü de mü'minler de görecektir.
Sonra görüleni ve görülmeyeni bilen Allah'a
döndürüleceksiniz de O size yapmakta oldukla-**

rınızı haber verecektir. [Tevbe 105]

Benzer şekilde İslam okuldan; fıkıh usulü, dil ve tefsir ilimlerinde seçkin İslami şahsiyetleri oluşturmak için ilk dadı olmasını da talep etmiştir. Yine İslam okuldan; atom, uzay ve bilgisayar bilimleri gibi bilimsel bilgilerle seçkin İslami şahsiyetleri oluşturmak için de ilk dadı olmasını talep etmiştir.

Bağrından siyasette, yönetimde ve cihadda Ebu Bekir, Hâlid ve Selâhaddin gibi benzersiz liderler çıkartan İslâm ümmeti, yine bağrından fıkıhta ve diğer ilimlerde Şâfiî, Buhârî, Harezmi, İbn Heysem gibi eşsiz âlimler çıkartan aynı ümmettir.

Bütün bu bilgilerin okul merhalesinde öğretilmesindeki hedef; öğrencide İslami şahsiyeti oluşturmak, onu pratik hayat sahasına girmeye hazırlamak ya da yüksek öğrenimini takip etmeye hazırlamaktır. Bundan maksat ise İslâm ümmetinin fikrî ve ilmî seviyesini yükseltmek için gerekli seçkin şahsiyetler oluşturmaktır. Ta ki ümmet; bütün insanları küfrün zulümâtından İslam'ın aydınlığına çıkarmak, beşeri kanunların zulmünden şer'î hükümlerin adaletine kavuşturmak için dünyaya liderlik etmeye ehil olsun. Aynı şekilde göklerde ve yeryüzünde olanları Allah [Subhânehu ve Teâlâ]'nın razı olduğu hususlarda insanın menfaati ve refahına sunmak için Allah [Subhânehu ve Teâlâ]'nın şu sözüne bağlanarak çalışsın: **وَابْتَغِ فِيمَا** **Allah'ın sana verdiğinden** (O'nun yolunda harcayarak) **âhiret yurdunu iste ama dünyadan da nasibini unutma!** [Kasas 77]

Üç Okul Merhalesinde Tedris Konularının Tafsilâtı

1. Arap Dili: Okuma, yazma, nahiv (dilbilgisi), sarf (kelime bilgisi), belâğat, edebî metinler, sözlükler ve diğerleri gibi.

2. İslami Kültür: Kur'an-ı Kerim, akâid, fıkıh, nebevî sünnet, tefsir, sîret, sîret fıkıhı, Müslümanların tarihi, Davet fikirleri ve diğerleri gibi.

3. Bilimler, Bilgiler ve Beceriler: Matematik, fizik, kimya, bilgisayar, ziraat, sanayi dalları, ticaret, askerî eğitim ve diğerleri gibi.

1. Arap Dili

Arap Dilini öğrenmek her Müslüman'a şer'an farzdır. Zira o, İslam'ın ve Kur'an'ın dilidir. O, Kur'an'ın icâzında cevheri cüzdür. Kur'an onsuz Kur'an olmaz. Biz ise onun lafzı ile ibadet edicileriz. Onsuz ictihad olmaz. Çünkü şer'î nasslar Allah [Subhânehu ve Teâlâ] indinden onun lafzı ile gelmiştir. Hilâfet Devleti'nde öğretim dilinin, tek başına Arap dili olması farzdır.

Arap dilini öğrenmenin farzıyeti: "**farzın ancak kendisiyle tamamlandığı husus da farzdır**" şer'î kaidesinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla okullarda ve yükseköğretimde çeşitli konularda Arap dilinin iyi kullanılmasına dikkat edilmesi gerekir. Zira

o, ister kültürel ister bilimsel olsun bilgilerin ve fikirlerin anlaşılmasını sağlayandır. Arap dilinin iyi öğrenilip kullanılması için; öğretilmesi ve öğrenilmesi esnasında etkin üsluplar ve uygun araçlar kullanmak kaçınılmazdır. Ta ki o, devletin bütün tebaası nezdinde hitabetin ve fikrî kavrayışın dili olsun.

Arap Dilini öğretmenin hedefi; selim Arap Dili ile yazılı ve sözlü hitabeti anlama ve ifade edebilme yeteneğini oluşturmaktır. Sonra da onda edebî zevki oluşturmaya gayret sarf etmektir. Çünkü bu edebî zevk, Şer'î metinleri ve edebî metinleri anlamaya yardım ettiği gibi, Arap Dili ilimlerinden daha fazlasını elde etme isteğini oluşturur, Kur'an ve Sünneti anlamasına yardımcı olur.

Diğer dilleri öğrenmek ise farz-ı kifâyedir. Tercüme ve benzerleri gibi, ümmetin işlerini yürütmek ve daveti taşımak maksadıyla devletin gereksinim duyduğu yabancı dillerin öğretilmesi için akademiler açmak gibi bu maksadı gerçekleştirecek hususları devlet yapar.

2. İslami Kültür

a- İslâm Akîdesi

İster akîde isterse hükümlerden olsun, her bir İslami fikrin kendisinden fıskırdığı akîdeye ilişkin esasî fikirler ile İslâm akîdesinin tedrisi üzerinde yoğunlaşılır. İslâm akîdesi; Allah'a, Meleklerine, Kitaplarına, Rasullerine, Ahiret Gününe, hayır ve şerri Allah ^[Subhânehu ve Teâlâ]tan olan kaza ve kadere inan-

maktır.

Akîdeye ilişkin fikirlerin öğretiminde öğrencilerin yaşlarına göre aşamalı bir müfredat takip edilir. Dolayısıyla öğrencilerin dikkatleri Allah [Subhânehu ve Teâlâ]'nın kendilerini kuşatan yaratıklarındaki hayret verici hususlara çekilir. Genç akıllarında, nizam koyucu yaratıcının varlığını idrake erişmek için bu harika eserler hakkında düşünme uyandırılır. Yine Allah [Subhânehu ve Teâlâ]'ya ibadet ve itaat ile bu nimetlerinden dolayı Allah [Subhânehu ve Teâlâ]'ya hamd etmek ve şükretmek için Allah [Subhânehu ve Teâlâ]'nın insanın hizmetine sunduğu ve ona bahsettiği bu nimetleri hakkında da düşünme uyandırılır.

Daha sonraki aşamalarda müfredat, akîdeye ilişkin fikirler hakkında kesin aklî ve naklî deliller sunma aşamasına gelir. Allah [Subhânehu ve Teâlâ]'nın varlığı, Muhammed [Sallallahu 'Aleyhi ve Sellem]'in Nübüvveti ve Kur'an'ın Allah [Subhânehu ve Teâlâ]'dan oluşu hakkında aklî deliller ile Meleklerin varlığı ve Kıyamet günü hakkındaki naklî deliller gibi...

Sonra kaza ve kader inancına ilişkin fikirlere imanının Müslümanın amellerindeki etkisi üzerinde ve Allah [Subhânehu ve Teâlâ]'ya tevekkül, ecel ve rızkın Allah [Subhânehu ve Teâlâ]'nın elinde olması gibi akîdeye ilişkin diğer fikirler üzerinde yoğunlaşılır.

b- Kur'an-ı Kerim ve İlimleri

- **Hıfz ve Tilâvet:** Okulun, buluş çağından önceki süreyi fırsatı ganimet bilip öğrencilere Kur'an-ı Kerim'den mümkün olduğu kadar fazla ezberlettirmeye başlamalıdır. Hıfz, ezberleme kapasitesinde seçkin öğrencileri okula bağlı Kur'an-ı Kerim'i ezberlettirme (hafızlık) bölümüne başvurmaya teşvik ederek hazırlık dönemi ile başlar. Aynı şekilde okulun, Kur'an-ı Kerim tilavetinin ve tecvidinin mükemmel olması için öğrencileri eğitmeye önem vermesi gerekir.

- **Tefsir:** Öğrencilere Kur'an-ı Kerim'i anlatmaya aşamalı bir şekilde başlanır. Önce genel manalarla, zor kelimelerin manalarını açıklamakla, namaz ve abdest gibi öğrencilere gerekli olan hükümleri kendilerine delâlet eden ayetlere bağlamakla yetinilir. Sonra ileri aşamalarda tefsire ve onun kapsamında olan akâid, amelî şer'î hükümler, esbâb-ı nuzul ve nesh konularına geçilir.

c- Nebevî Sünnet

Öğrenciye okula girişinden itibaren nebevî sünnet tedris edilir. Bu, ezber ve anlama yolu ile olur. Başlangıçta anlaşılması ve ezberlenmesi kolay olması bakımından çocuğun zihnine yakın olan hadisler seçilir. Nebi [Sallallahu 'Aleyhi ve Sellem]'in şu hadisleri gibi:

بُئِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ **“İslam beş esas üzerine kurulmuştur...”**

الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ **Müslüman Müslümanın kardeşidir....”**

Sonra öğrenciler hadisleri ezberleme, anlama ve ilişkilendirmede aşama aşama ilerler. Zira her öğrenci için yaş gurubuna has şer'î hükümlerle ilgili hadisler seçilir. Meselâ yedi yaşına eriştiğinde Nebi [SallAllahu 'Aleyhi ve Sellem]'in şu hadisi ezberlettilir:

مُرُوا صِبْيَانَكُمْ بِالصَّلَاةِ إِذَا بَلَغُوا سَبْعًا **“Yedi yaşına eriştikle-
rinde çocuklarınıza namaz kılmalarını emrediniz...”** Buluğ çağına eriştiğinde Meselâ Nebi [SallAllahu 'Aleyhi ve Sellem]'in şu hadisi ezberlettirilir:

رَفَعَ الْقَلَمَ عَنْ ثَلَاثَةٍ : عَنِ الصَّبِيِّ حَتَّى يَبْلُغَ **“Kalem şu üç kişiden
kaldırılmıştır: Bâliğ oluncaya kadar çocuktan...”** يَا
أَسْمَاءُ إِنَّ الْمَرْأَةَ إِذَا بَلَغَتِ الْمَحِيضَ **“Ey Esma! Kadın hayızlı
olmak çağına ulaştığında...”**

İlerleyen okul merhalelerinde öğrenciye Nebevî sünnet öğretilirken, hadislerin kendilerinden çıkarılmış şer'î hükümler ile bağlantısı kurulduğu gibi kendileri ile ilgili hususlarla bağlantıları da kurulur.

d- Fıkıh

Fıkıh, Kur'an ve Sünnet'ten şer'î nasslar çerçevesinde tedris edilir. Öğrenciye yaşının gerektirdiği şer'î hükümler öğretilir. Çünkü fıkıh; tafsili delillerden çıkartılmış amelle ilgili şer'î hükümleri bilmektir. Dolayısıyla çocuklara namaz ve oruç hükümleri, ebeveyne ve insanlara karşı davranış edepi ile başlanılır. Gusül ve cünüplük, hayız ve nifâs hükümleri gibi buluğ çağındakilere gerekli olan hükümlere onların dikkatleri çevrilmez. Bu hükümler, buluğ ça-

ğına girildiğinde tedris edilir.

Aynı şekilde sadâkat, emanet, hak sözü söylemekte cesurluk gibi ahlâka ilişkin hükümler üzerinde yoğunlaşılır. Sonra da genel bir şekilde fıkıh öğrenimine geçilir. Meselâ; Cihâd ve hükümleri, emirlik ve hükümleri; **“Zarar vermek de zarar görmek de yoktur”** اذْرَبُوا الْخُدُودَ بِالشُّبُهَاتِ **“Şüphelerle hadler terk edilir”** مَا لَا يَتِمُّ الْوَاجِبُ إِلَّا بِهِ فَهُوَ وَاجِبٌ **“Vâcibin (farzın) ancak kendisiyle tamamlandığı husus da vaciptir (farzdır)”** gibi fikhî kaideler ile birlikte öğretilir.

e- Nebevî Sîret

Çocuğa okula girişinden itibaren Nebevî sîret tedris edilmeye başlanır. Bu tedris, yayılarak aşamalı olarak yapılır. Öğrenciye okulun ilk döneminde Nebi [Sallallahu ‘Aleyhi ve Sellem]’in bütün hayatı doğumundan vefatına kadar kısaca tedris edilir. Nebevî sîretin öğretimi öğrencilerin yaşlarına göre git-tikçe genişletilerek ve derinleştirilerek devam ettirilir. Öyle ki Nebevî sîretin incelikleri, fikhî ve kendisinden istinbat edilen hükümleri ile tedrisi, öğrencinin üç okul merhalesini bitirmesiyle birlikte tamamlanmış olur. Bu tadrîste, Nebevî sîretin delâlet ettiği dâvetin taşınması, devletin kurulması ve İslam’ın yayılması hakkındaki hükümler üzerinde de yoğunlaşılır.

f- Müslümanların Tarihi

Bu tedriste fıkıh ve sîretin tedrisinde olduğu gibi öğrencilerin yaşlarına uygun bir müfredat takip edilir. Sahabeler, tâbiiler ve onlardan sonra gelen yöneticiler ve âlimler gibi İslami şahsiyetlere ait sergilenmiş tutum ve davranışların dikkat çekici bir şekilde öğretilmesine özen gösterilir.

Mesela; Ebu Bekir [RadiyahAllahu anh]'in Rasûl [SallahAllahu 'Aleyhi ve Sellem]'i savunması ve Ridde harplerindeki tutumu, Ömer [RadiyahAllahu 'Anh]'in hicretindeki tutumu, Osman [RadiyahAllahu 'Anh]'in cömert tutumu, Alî [KerramAllahu Vechehu]'nun cesur tutumları, Bilal [RadiyahAllahu 'Anh]'in sabrındaki ve dayanıklılığındaki tutumu, 'Ömer İbni Abdulazîz'in adâletindeki tutumu, el-Mu'tasım Billah'ın kahramanlığındaki tutumu, Selahaddîn'in savaşlarındaki tutumu, Sultan İkinci Abdulhamid'in Filistin'i korumadaki tutumu, Kâdı Şurayh'ın adâletindeki tutumu, Şâfiî'nin fıkıhındaki tutumu, Ahmed İbn Hanbel'in cüretindeki tutumu, Halid İbn-ul Velîd'in itaatindeki tutumu gibi tutum ve davranışlar öğretilir. Bütün bunlar hayat hakkında İslami mefhumların yerleştirilmesi için yapılır.

Diğer ümmetlerin ve halkların tarihleri ise; üçüncü okul merhalesinde ibret ve öğüt almak için tedris edilir. İslami daveti onlara taşımak ve onlarla ilişkileri belirlemek amacıyla diğer ümmetlerin ve halkların akliyetlerini anlamak için üniversitelerin bazı fakültelerinde de tedris edilir.

3. İlimler, Bilgiler ve Beceriler

Bunlar, hayata bakış açısı ile doğrudan alâkası olmayan, İslami Akîdeden fişkırmayan ancak İslami akîde üzerine kurulu olan bilgilerdir. Öğrenciyi pratik hayat sahasına girmeye hazırlamak için gereken bilgiler ve beceriler gibi. Buna göre öncelikle öğretimine başlanılan husus, öğrencilere içinde yaşadıkları çevreleri ile ilişkilerine dair kendilerine gerekli olanlar ilimler tedris edilir. Ev aletleri, elektrikli ve elektronik cihazlar gibi kullandıkları aletler ve araçlar hakkında genel bilgiler ve hesap yapmak gibi bilgiler öncelikle öğretilir. Aynı şekilde yollar ve caddelerdeki trafik kuralları ve kanunları da öğretilir. Öğrencilerin içinde yaşadıkları bu çevre konularının öğretiminde; çevrenin sanayi, ziraat veya ticâret çevresi olması, bu çevrenin dağlık veya düz arazi olması ya da sahil bölgesi, sıcak veya soğuk olması gibi hususlar dikkate alınır.

On yaşına kadar bu konuların öğretilmesindeki gaye öğrencilerin kendilerini kuşatan eşya ile yaşlarına ve ihtiyaçlarına göre ilişkilerini ve onlardan faydalanmalarını sağlamak olur.

On yaşından sonra ise; öğrencilere ayrıntıları ile birlikte aşamalı olarak matematik öğretilmeye başlanır. Aynı şekilde fizik, kimya, biyoloji bilimleri ve yüzme, jimnastik, atletizm, atıcılık gibi yararlı bilgi ve beceriler de öğretilir. Buluş yaşından sonra ise, ordunun denetiminde askerî eğitim becerileri de öğrencilere kazandırılır.

DERS ÜNİTELERİ

Okulda öğretim konularından her bir konu ders ünitelerine bölünür. Her ünite en fazla 83 günde yani tek bir dönemde tedris edilecek şekilde bu konudan belirli bir bölümü içerir. Okul merhalelerinden her merhalede ve her bir dönemde öğretilmesi gerekli olan konuyu belirlemeyi ve müfredata koymayı öğretim konularından her bir konudaki uzmanlar kararlaştırır. Aynı şekilde uzmanlar; ders konusunun öğrencilerin kapasiteleri ve yaşlarına uygun şekilde ünitelere ayrılmasını da denetlerler.

Ders üniteleri, üç okul merhalesinde öğretilmesi istenilen ders konusunun tamamını kapsayacak şekilde aşamalı olarak ders düzenine yerleştirilir. Bu düzenleme ister matematik ve deneysel bilimlerde olduğu gibi en basitten en komplekse doğru olsun, ister İslami tarih ve Nebvî sîret konularında olduğu gibi özel olanı ve ayrıntıyı kapsar şekilde olsun, fark etmez. Dolayısıyla meselâ matematik gibi bilimsel konularda bu ünitelere, sayı sistemi ve toplama çıkartma gibi basit hesap işlemleri ile başlanılır. Sonra aşamalı olarak çarpma-bölme, kesirli sayılar ve kesirli sayılarla işlemlere, ardından cebir ve denklemlere geçilir. Daha sonra öğrenciye difransiyel ve integral hesap ilkeleri ve yüksek matematik kaideleri verilir. İşte böylece okul merhalesinde tedrisi kararlaştırılmış matematik müfredatının tamamını kapsayınca kadar aşamalı bir şekilde öğrenciye, ders

ünitelerinin tedrisi yapılır.

Bu ise, belirli bir ders konusu için müfredat hazırlayanların, konunun öğrencilerin yaşlarına uygunluğunu dikkate almalarını, öğretilmesine karar verilen konunun bütün merhalelerde en fazla 36 üniteye bölmelerini dikkate almalarını gerektirir. Her ünite öğretildiği öğretim döneminin rakamını taşıyan bir kitapta olur. Fizik ve benzeri gibi öğretilmesine ileri dönemlerde başlanılan dersler için ders ünitelerinin sayısı 36'dan az olabilir. Meselâ ilmî branş'ta kimya dersi 12 üniteden oluşur. Öğrenci ilk üniteye 25. dönemde başlayabilir. Okul merhaslesinden ilmî branş'ta 36. döneme kadar aşamalı olarak ilerler. Genel bilimler konusu 12 üniteden oluşur, 13. dönemde başlayıp 24. dönemde sona erebilir.

Kitap üzerinde tedris edildiği dönemin rakamı ve ünitenin rakamı yazılı olur. Meselâ; öğrenci 25. dönemde; 25/25. matematik ünitesini, 25/13. kaideler ünitesini, 25/12. genel bilimler ünitesini ve 25/6. belâgat ünitesini öğrenir ve benzerleri gibi.

DEVLET OKULLARI VE ÖĞRETİM DÖNEMLERİ

Öğrencilerin yaşlarına göre davranılması bakımından eğitim ve öğretime ilişkin şer'î hükümlere bağlanılabilmesi için devletteki okullar, öğretim dönemleri değil de öğrencilerin yaş ortalamaları esas alınarak dağıtılır. Dolayısıyla okullar, bu yaş gruplarına göre aşağıdaki tabloda açıklandığı gibi üç türe ayrılır:

Okul	Yaş Grubu	Öğretim Dönemleri
Birinci Merhale Okulu (İlkokul)	6 Yaşın Bitiminden 10. Yaşın Bitimine Kadar	1-16
İkinci Merhale Okulu (Ortaokul)	10. Yaşın Bitiminden 14. Yaşın Bitimine Kadar	13-24
Üçüncü Merhale Okulu (Lise)	13. Yaşın Bitiminden Okul Döneminin Bitimine Kadar	25-36

Okul sadece belirli sayıda öğretim dönemlerine has kılınmaz. Bilakis dönemlerin sayısı bakımından kendisini geçen ve kendisini takip eden merhale okulları ile birlikte olmak için dönem sayısını yayar. Bu, öğrencilerin yaş gruplarına göre üç okul türüne

dağılımını sağlamak içindir. Buna göre; öğretimden birinci merhale okulu, 10 yaşın altındaki çocuklara hastır. Öğrenci 10. yaşına eriştiğinde tamamlamış olduğu öğretim dönemleri sayısı 12 öğretim dönemdir. (4 sene x 3 dönem = 12 dönem) Ancak çalışkan başarılı öğrenci bu merhalede 16 öğretim dönemini bitirmiş olur (4 sene x 4 dönem = 16 dönem) Bu nedenle içlerinde 13 - 16 yaşları arasındaki öğrenciler öğrenim görmelerinden dolayı birinci ve ikinci merhale okulları birbirine dâhil olmuşlardır. Meselâ; 27. dönemi bitiren öğrenci 15 yaşındadır [(27/3) + 6 = 15] ve 28. dönem öğrenimini üçüncü merhale okulunda (lisede) görür. Çünkü 15 yaşını bitirmiş yani buluğ çağına girmiş olur. Hâlbuki öğrenci aynı merhaleyi 13 yaşında [(27/4) + 6 = 13] bile bitirse ikinci merhale (buluğ çağından önceki merhale) okuluna yerleştirilir. Bütün bunlarda, buluğ çağına erişme yaşında, öğrenciler arasındaki bireysel farklılıklar da dikkate alınır.

TEDRİS KONULARI VE MERHALELERİ

Daha önce de ifade ettiğimiz gibi; okulda öğretim 36 öğretim dönemine ayrılır. Bu dönemler de öğrencilerin yaş gruplarına göre üç temel merhaleye dağıtılır. Bu da, her merhaleyi kendisi ile ilgili şer'î hükümlerle kontrol altında tutmak içindir. Tedris konularına gelince; her merhalenin kendisine has tedris konuları olduğu gibi, başarısızlık ve yükselme (bir sonraki döneme geçiş) ile ilgili özel kanunları vardır. Her merhalenin tedris konuları iki kısma ayrılır:

- Esasi Konular
- Beceri ve Faaliyet Konuları

Birinci Okul Merhalesi

Dönemler	Esasi Konular	Beceri Ve Faaliyetler
1-12	İslami Kültür Arap Dili Bilimler Matematik	Bilgisayar Zihinsel Beceriler Spor Resim Kütüphane

Birinci okul merhalesinde; ilköğretim döneminden itibaren öğrencilere iki öğretmen ders vermeye başlar. Birisi onlara İslami kültürü ve Arap dilini tedris eder. Diğeri de onlara bilimler ve matematik tedris eder. İki öğretmen becerileri ve faaliyetleri aralarında paylaşırlar. Efdal olan, bu merhalede öğretmenin artarda en az üç dönem boyunca öğrencileri ile kalmasıdır.

Beceriler konusunda çocuğa ilişkilendirme ve düşünme yeteneğini geliştirme faaliyetleri uygulanır. Meselâ; varlıkları birleştirmek ve bozmak gibi. Bu faaliyetlerin ve becerilerin bazılarının o dönemde öğretilmesi kararlaştırılmış esasi ders konuları ile ilişkisinin olması dikkate alınır.

İkinci Okul Merhalesi

Dönemler	Esasi Konular	Beceriler Ve Faaliyetler
13-24	İslam Kültürü İslam Tarihi Arap Dili Matematik Bilgisayar Genel Bilgiler	Resim Ziraat Sanayi Spor Kütüphane

Bu merhaledeki genel bilimler konusu; kimya, biyoloji, fizik ve coğrafyadaki temel kavramları ve ilkeleri içerir.

Üçüncü Okul Merhalesi

Bu merhale, 25-36. dönemleri kapsar. Bu merhalede öğrencilerin hepsi sadece 25-30. dönemlerde dersini gördükleri konulara katılırlar. Daha sonra öğrenciler (31-36. dönemlerde) isteklerine göre branşlara katılırlar. Bu branşlar şunlardır:

- Kültürel Branş
- İlmî Branş
- Sınaî veya Teknik Branş (Bilgisayar, Mekanik, Elektrik, Telekomünikasyon, Lehim veya Kaynakçılık, Tornacılık vb.)
- Zirâî Branş
- Ticari Branş
- Ev İşleri Branşı [Kızlar için]

Aşağıdaki tabloda bu branşlardan her bir branşta tedris edilen konular açıklanmıştır:

	Dönemler	Esasi Konular	Beceriler Ve Faaliyetler
1	25-30 Tüm öğrenciler için	<ul style="list-style-type: none"> • İslamî Kültür • Arap Dili • Matematik • Bilgisayar • Kimya • Biyoloji • Fizik • Coğrafya 	<ul style="list-style-type: none"> • Kütüphane • Askeri beceriler • Bu alandaki uzmanların kararlaştırdığı ve bölgeye uygun hususlar

	Dönemler	Esasi Konular	Beceriler Ve Faaliyetler
2	31-36 Kültürel Branş	<ul style="list-style-type: none"> • İslami Kültür • Arap Dili • Genel Matematik • Genel Bilimler 	<ul style="list-style-type: none"> • Türleri İle Düşünme • Kütüphane • Askerî Beceriler • Bu Alandaki Uzmanların Kararlaştırdığı Ve Coğrafi Bölgeye Uygun Hususlar
3	31-36 Bilimler	<ul style="list-style-type: none"> • İslami Kültür • Arap Dili • Matematik • Bilgisayar • Kimya • Fizik • Biyoloji • Coğrafya 	<ul style="list-style-type: none"> • Türleri ile Düşünme • Kütüphane • Askerî beceriler • Bu alandaki uzmanların kararlaştırdığı ve coğrafi bölgeye uygun hususlar • Bilimsel Araştırma • Her konu için uygun laboratuvarlar

	Dönemler	Esasi Konular	Beceriler Ve Faa- liyetler
4	31-36 Zirâî Branş	<ul style="list-style-type: none"> • İslami Kültür • Arap Dili • Bilgisayar • Sınâî Genel Matematik • Sınâî Genel Bilimler • Sanayi alanındaki <p>Uzmanların kararlaştırdığı hususlar</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Türleri ile düşünme • Kütüphane • Askerî beceriler • Bu alandaki uzmanların kararlaştırdığı ve coğrafi bölgeye uygun hususlar
5	31-36 Zirâî Branş	<ul style="list-style-type: none"> • İslami Kültür • Arap Dili • Bilgisayar • Zirâî Genel Matematik • Zirâî Genel Bilimler • Ziraat alanındaki <p>uzmanların kararlaştırdığı hususlar</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Türleri ile düşünme • Kütüphane • Askerî beceriler • Bu alandaki uzmanların kararlaştırdığı ve coğrafi bölgeye uygun hususlar • Laboratuvar ortamında kültür ziraati veya bilimsel deney fidanlığı

	Dönemler	Esasi Konular	Beceriler Ve Faaliyetler
6	31-36 Zirâî Branş	<ul style="list-style-type: none"> • İslami Kültür • Arap Dili • Bilgisayar • Ticârî Genel Matematik • Ticârî Genel Bilimler • Ticâret alanındaki uzmanların kararlaştırdığı hususlar 	<ul style="list-style-type: none"> • Türleri ile düşünme, • Kütüphane, • Askerî beceriler • Bu alandaki uzmanların kararlaştırdığı ve coğrafi bölgeye uygun hususlar
7	31-36 Ev İşleri Branşı (Kızlar için)	<ul style="list-style-type: none"> • [Özel] İslami Kültür • Arap Dili • Bilgisayar • Genel Matematik • Genel Bilimler • Ev Sağlığı • Çocuk Bakımı • İctimaî Hayat • Uzmanların kararlaştırdığı hususlar 	<ul style="list-style-type: none"> • Türleri ile düşünme • Kütüphane • Dikiş-Nakış • Saç Bakımı • Yemek Yapımı • Ev Düzeni • Ev halkı ve çocuk bakımı alanındaki uzmanların kararlaştırdığı hususlar

Üçüncü okul merhalesindeki Kültürel Branşta, öğrenciye İslami Kültürden ve Arap Dilinden her birinde genişletilmiş konular verilir. İslami Kültürün bölümleri olan fıkıh, usûl, tefsir, hadis ilimleri, tarih ve diğerleri gibi alanlarda verilecek bu konuları uzmanlar kararlaştırır. Yine uzmanlar Arap dilinin bölümleri olan nahiv (Cümle Bilgisi), belâğat (Hitâbet Sanatı), metinler ve diğerleri gibi bu merhale için gerekli özel müfredatları belirlerler.

İlmî Branş dışındaki branşlarda matematik ve bilimler öğrenciye özet bir şekilde verilir. Sadece o branş hakkında gerekli olan konular üzerinde yoğunlaşılır. Dolayısıyla ticari branş öğrencisine, ticarete ilişkin matematik konuları verilir. Meselâ muhasebe, zekât ve veraset hesapları, kâr-zarar hesapları, defterler tutmak ve kasa hesapları gibi. Aynı şekilde matematiksel istatistik konuları da verilir. Sınâî branş öğrencisine ise, sanayiye has olan konular verilir. Meselâ; teknik resim, şekiller ve kesitleri ile alanlar ve hacimler hesabı gibi.

İlmî Branş dışında kalan bütün öğrencilere, genel bilimler konusunda insan vücudu, hastalıklar ve genel sağlık ile insana has ve çevresine ilişkin bilimsel konuların öğretilmesine ağırlık verilir. Zirâî branşta ise ziraata ve besinlere ilişkin konular da verilir. Meselâ bitkileri yetiştirme üsulları, hastalıklar ve ilaçları, toprak ve çeşitleri, gübreler ve tarım ilaçları gibi.

Sınâî Branş öğrencisine (yoğunluk ve kütle gibi) madde ve özellikleriyle ilgili bilimsel konular veril-

diği gibi hareket ve mekanik yasaları ile genel sağlık kâideleri de verilir.

Okul merhalelerinden her bir merhalede ve üçüncü merhale okulunun branşlarından her bir branşta öğrenci için gerekli olan hususları uzmanlar kararlaştırır.

DEVLET OKULLARINDA BAŞARI VE BAŞARISIZLIK

Birinci Merhale Okullarında (İlkokullarda) Başarı ve Başarısızlık

Başarı ve başarısızlık ile bir merhaleden bir diğere yükselme kanunları farklı olur. Zira birinci merhalede çocuğun zihninde esasi konuların yerleştirilmesi gerektiğinden dolayı, öğrenci bu merhaledeki esasi konuların tamamında başarılı olmadıkça bir sonraki döneme yükselmez. Öğrenci esasi konulardan bir tek konuda başarısız olduğunda dönemin bütün konularının öğrenimini tekrar yapar. Dolayısıyla öğrenci meselâ, okuması iyi olmadığına ya da İslami Kültür konusunda başarılı olmadığına ya da o dönemdeki belirlenmiş hesap işlemlerini yapamadığında bir sonraki döneme geçemez.

Birinci merhale dönemlerinden bir dönemde, öğrencinin başarısız olması halinde, bir sonraki dönemde başarısız olduğu dönemin bütün derslerinin tedrisini tekrarlaması gerekir. Başarısız olduğu dönemden itibaren birbirini izleyen üç öğretim dönemi geçmedikçe o öğrencinin tatil alma hakkı yoktur. Birinci merhale (ilkokul) tamamlanıncaya kadar işte böyle devam eder. Öğrenci başarısız olduğu halde 10 yaşına eriştiğinde, ikinci merhale okuluna geçme meselesinde, onun durumu uzman eğitimcilere bırakılır. Onlar da onun durumuna baktıktan sonra ya onun, ikinci merhale okuluna geçmesini, ya

da yavaş öğrenenler için kurulmuş özel okullara geçmesini tavsiye ederler.

İkinci Merhale Okullarında (Ortaokullarda) Başarı ve Başarısızlık

Bu merhalede öğrenci, esasi konulardan bir tek konuda başarısız olduğunda, o konuyu beraberinde taşıyarak bir sonraki döneme yükselir, yani borçlu geçiş yapar. O konunun imtihanını, takip eden dönem konularının imtihanları ile birlikte verir. Öğrenciye başarısız olduğu konuyu öğrenmesi ve anlaması için gerekli ve yeterli vakit verilir. Aynı şekilde okula da başarısız oldukları konularda öğrencileri takviye etmek için ek dönemler hazırlama yetkisi verilir.

Öğrenci, bir dönemin esasi konularından iki konuda başarısız olduğunda ya da esasi konularından iki konuda başarısız not aldığı anda o dönemde başarısız olur. Yani öğrenci, dönemlerden herhangi birinde iki ikmali (başarısız dersi) olduğunda bir sonraki döneme yükseltilmez. Başarısız olduğu dönemin derslerini tekrar görüp bütün konularında ve bir önceki döneme ait beraberinde taşıdığı konularda başarılı olduktan sonra yükseltilir.

İkinci merhale dönemlerinden bir dönemde; öğrencinin başarısız olması halinde, bir sonraki dönemde başarısız olduğu dönemin bütün derslerinin tedrisini tekrarlaması gerekir. Başarısız olduğu dönemden itibaren birbirini izleyen üç öğretim dönemi geçmedikçe o öğrencinin tatil alma hakkı yok-

tur. İkinci merhale (ortaokul) tamamlanıncaya kadar işte böyle devam eder.

Öğrenci başarısız olduğu halde 15 yaşına erişmiş ise, üçüncü merhale okuluna geçme meselesinde; onun durumu uzman eğitimcilere bırakılır. Onlar da onun durumuna baktıktan sonra ya onun, üçüncü merhale okuluna geçmesini ya da meslek okullarına geçmesini tavsiye ederler.

Üçüncü Merhale Okullarında (Liselerde) Başarı ve Başarısızlık

Bu merhalede öğrenci, esasi konulardan bir tek konuda başarısız olduğunda, o konuyu beraberinde taşıyarak bir sonraki döneme yükselir. O konunun imtihanını takip eden dönem konularının imtihanları ile birlikte verir.

Öğrenci, bir dönemin esasi konularından iki konuda başarısız olduğunda ya da esasi konularından iki konuda başarısız not aldığı anda o dönemde başarısız olur. Yani öğrenci, dönemlerden herhangi birinde iki ikmali (başarısız dersi) olduğunda bir sonraki döneme yükseltilmez. O, başarısız olduğu dönemin derslerini tekrar görüp bütün konularında ve bir önceki döneme ait beraberinde taşıdığı konularda başarılı olduktan sonra yükseltilir.

Üçüncü merhale dönemlerinden bir dönemde, öğrencinin başarısız olması halinde bir sonraki dönemde başarısız olduğu dönemin bütün derslerinin tedrisini tekrarlaması gerekir. Başarısız olduğu dö-

nemden itibaren birbirini izleyen üç öğretim dönemi geçmedikçe o öğrencinin tatil alma hakkı yoktur. Üçüncü merhale (lise) tamamlanıncaya kadar işte böyle devam eder.

Öğrenci, üçüncü merhale sona ermeden önce yani 36. öğretim döneminde başarısız olduğu halde yirmi yaşına erişirse okulda kalmasına izin verilmez. İsterse dışarıdan okul merhaleleri için düzenlenen genel imtihanı verebilir. İsterse genel imtihanda başarılı olma şartı aramayan akademilere katılabilir.

OKUL MERHALELERİ GENEL İMTİHANI

Okul merhalelerinin sonunda öğrenci; 36 dönemi başarıyla sona erdirdikten sonra bir genel imtihan verir ki bu; “**Okul Merhaleleri Genel İmtihani**”dır. Öğrenci, genel imtihanı vermeksizin okul merhalesini başarı ile bitirebilir. Öğrencinin, Okul Merhaleleri Genel İmtihani’nı kazanmasını esas olarak şart koşmayan Sınâî ve Meslekî akademiler vardır.

- Genel imtihan senede iki defa yapılır.
Birincisi, her sene Cumâde’l Ulâ ayında, **İkincisi** ise Şevvâl ayında.

Her sene imtihanın veriliş tarihini ve planını uzmanlar belirlerler. Öğrenci önceden imtihan için kayıt yaptırarak imtihanı Cumâde’l Ulâ ayında ya da Şevvâl ayında verebilir, ikisinden istediği birisini seçme hakkı vardır.

- Üçüncü Merhale Okulu’nun branşlarından her bir branş için ayrı imtihan yapılır. Kültürel branş için bir imtihan, İlmî branş için bir imtihan, Sınâî branş için bir imtihan vardır. İşte böylece devam eder. Her bir branşın kendisine has bir imtihan planı olur.

- İmtihan, öğrencinin üç okul merhalelerinin tamamında öğrendiği hususları kapsar. Velâkin imtihan, öğrencinin son altı öğretim döneminde (31-36 dönemlerinde) öğrendiği konularda yoğunlaşır.

TEDRİS KONULARI VE SAATLERİ

Bir okul günü ders saatlerinin toplamından oluşur. Her bir dersin müddeti 40 dakikadır. Her iki ders arasında dinlenmek için 5 dakika ara verilir. Günlük ders saatlerinin düzenlemesi şöyle olur:

- 1-** Birinci ve ikinci ders saatleri arasında 5 dakika ara verilir
- 2-** İstirahat, müddeti 15 dakikadır
- 3-** Üçüncü ve dördüncü ders saatleri arasında 5 dakika ara verilir
- 4-** İstirahat, müddeti 30 dakikadır
- 5-** Beşinci ve altıncı ders saatleri

Uzmanlar, haftalık ders saatlerini her dönem için tedrisi istenilen ders ünitelerine göre dağıtırlar. Bunu yaparken her üniteye, o dönemde tedrisini sağlayacak şekilde gerekli vakit ayrılır.

OKUL TAKVİMİ

Hilâfet Devleti'nde çalışma düzeni ve takvimleri Hicrî takvime göredir. Bir Hicrî sene 354 günden oluşur. Ondaki 3 gün mübarek Ramazan Bayramı için, 7 gün de Kurban Bayramı için çıkartılır. Geriye senede 344 gün kalır. Bu da aşağıdaki tabloda açıklandığı gibi öğretim dönemlerine dağıtılır:

Dönem	Dönemin Başlan- gıç Tarihi	Dönemin Bi- tiş Tarihi
Birinci Dönem	1 Muharrem	25 Rabî'ul Evvel
Tatil	25, 26, 27 Rabi'ul Evvel	
İkinci Dönem	22 Rabî'ul Evvel	22 Cumâde es-Saniyye
Tatil	22, 23, 24 Cumâde es-Saniyye	
Üçüncü Dönem	25 Cumâde es-Saniyye	20 Ramazan
Tatil	20, 21, 22 Ramazan	
Dördüncü Dönem	23 Ramazan	27 Zilhicce

Dönem	Dönemin Başlan- gıç Tarihi	Dönemin Bi- tiş Tarihi
Tatil	Bu dönemler içerisinde ayrıca 1-3 Şevval tarihlerinde Ramazan bayramı tatili ve 7-15 Zilhicce tarihleri arasında da Kurban bayramı tatili vardır.	

Birinci öğretim dönemi, her sene 1 Muharrem’ul Haram’da başlar ve müddeti 83 gündür. Bu süre; Cuma günlerini içerdiği gibi o döneme ait son imtihanlara ayrılan müddeti de içerir. Yani dönem, başlangıcından itibaren 83 gün geçtikten sonra sona erer. Üç gün istirahat müddetinden sonra da bir sonraki dönem başlar.

Mübarek günler olan Ramazan ayını, (İydu’l Fıtr) Ramazan Bayramı ve (İydu’l Edhâ) Kurban Bayramını içermesi bakımından senenin ayrıcalıklı bir dönemi olan dördüncü dönem gelir. Hacc farzını eda etmek veya Umre yapmak veya yolculuk yapmak için bazı öğrenciler ya da öğretmenler bu dönemin tamamını tatile ayrılabilirler. Bazıları da Hacc farzasının edasını 7 gün süren Kurban Bayramı (İydu’l Edhâ) tatilinde yapabilirler.

BASİT MESLEK OKULLARI

Bu okulların görevi, ilmî derinliği gerektirmeyen marangozluk, demircilik, terzilik, aşçılık ve benzerleri gibi uzmanlık alanlarında meslekî ve teknik iř elemanları hazırlamaktır. Herhangi bir sebepten dolayı okulda öğretimi takip etmek istemeyen öğrenci 24. dönemi bitirmesinden sonra okulda öğretimi terk edip uzmanlık alanlarından birisini öğrenmek için bu okullara girebilir.

Uzmanlar; bu branşlardan her bir branşın öğretim müddetini, bu mesleklerden birini kavraması için öğrencinin öğreneceği konuların özelliğini ve gerekli becerileri kararlaştırlar. Bu okullarda başarılı olmasından sonra öğrenciye marangozlukta, ya da demircilikte, ya da terzilikte “**meslek diploması**” diye isimlendirilen bir diploma verilir.

YÜKSEKÖĞRETİM

Yükseköğretim; okul öğretiminin ardından her muntazam öğretimdir.

YÜKSEKÖĞRETİMİN HEDEFLERİ

a- Yükseköğretim öğrencilerinin, okuldaki öğretim merhalesinde oluşturulan İslami Şahsiyeti iyice yerleştirmek ve derinleştirmek. Ümmetin hayatî meselelerini korumada ve hizmetinde lider olması için bu şahsiyeti yükseltmektir.

Ümmetin hayatî meseleleri; İslam'ın, Müslümanlara ölüm-kalım tavrı almalarını zorunlu kıldığı hususlardır. Dolayısıyla İslam, yönetim nizamı olarak tatbik edilmediğinde, Müslümanların ölüm-kalım meselesi, Hilâfetin ikamesi ve Allah'ın indirdikleri ile yönetimdir. Hilâfet Devletinin varlığında ise ümmetin hayatî meselesi;

- Hilâfet Devleti'ni korumak,
- İslam'ın Ümmet içinde uygulanır ve canlı kalmasını sağlamak,
- Dâveti dünyaya taşımak,
- Ümmetin ve devletinin vahdetini tehdit eden hususları engellemektir.

Bu hayatî meselelerin ümmetin aklında ve vicdânında canlı ve uyanıklılık merkezinde kalması için, bu hayatî meselelere hizmet eden İslami Kültürün öğretimini, uzmanlık alanlarına bakmaksızın yükseköğretim öğrencilerinin tamamı için devam ettirmek kaçınılmazdır. Bu fıkıh, hadis, tefsir, usûl ve benzerleri gibi bütün bölümleri ile İslami kültür öğretimindeki derinleşme ve uzmanlaşmaya ilâveten-

dir. İslami Kültürün bu uzmanlık bölümleri sayesinde gerekli olan âlimlerin, müçtehidlerin, liderlerin, düşünürlerin, kâdılarının, fakihlerin ve benzeri şahsiyetlerin artması sağlanabilir. Ta ki ümmette sadece İslam canlı kalsın da ümmet onu tatbik etsin, korusun ve cihâd yoluyla bütün insanlara taşıyın. Rasullullah [SallAllahu 'Aleyhi ve Sellem] şöyle buyurdu: **اِنَّ مِّنَ النَّاسِ إِذَا صَلَحًا صَلَحَ النَّاسُ ، وَإِذَا فَسَدًا فَسَدَ النَّاسُ : الْعُلَمَاءُ وَالْأَمْرَاءُ** **“İnsanlardan iki sınıf vardır ki onlar düzelirse insanlar düzelir, onlar bozulursa insanlar bozulur. Onlar: âlimler ve yöneticilerdir.”** [Ebu Nuaym, el-Hilye kitabında rivayet etti]

Ve şöyle buyurdu: **سَأَلَ رَجُلٌ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الشَّرِّ ، فَقَالَ : " لَا تَسْأَلُونِي عَنِ الشَّرِّ ، وَاسْأَلُونِي عَنِ الْخَيْرِ ، يُقُولُهَا ثَلَاثًا ، ثُمَّ قَالَ : " **Bana şerden sormayın. Bana hayırdan sorun.** Bunu üç defa söyledi. Sonra da şöyle dedi: **Dikkat edin! Şerrin şerri âlimlerin şerlileridir. Hayrın hayrı da âlimlerin hayırlılarıdır.**" [Dârîmî, el-Mukaddime kitabında rivayet etti]**

Dolayısıyla hayırlı âlimleri yetiştirmeye önem verilmesi kaçınılmazdır.

b- Ümmetin hayatî maslahatlarına hizmet etmeye muktedir olan adamlar ile kısa ve uzun vâdeli “stratejik” plânlar koymaya muktedir adamlar yetiştirmektir. Hayatî maslahatlar, yoklukları ümmetin hayatını tehdit eden maslahatlardır. Meselâ; Ümmeti korumaya ve maslahatlarını savunmaya muktedir ve İslam risâletini taşımak için savaş yoluyla kâfirlerin üzerine gidebilmeye gücü yeten kuvvetli ordu gibi. Su, gıda, mesken, güvenlik ve sağlık hizmeti gibi zo-

runlu ihtiyaçların karşılanması da ümmetin hayatî maslahatlarındandır.

Yükseköğretimden istenilen de; Hayatî maslahatlardan olan ziraat, su, güvenlik ve diğerleri gibi alanlarda gelişmiş üsluplar ve araçlar icat etmek için bilimsel ve işlevsel olarak ehil araştırmacılar yetiştirmektir. Bu alanlardaki yeni buluşlar ile ümmet, kendi yeterliliği ve uyanıklılığı ile işlerinin kontrolünü eline geçirir. Bu da, herhangi bir maslahat nedeniyle kâfir devletlerin etkisi altına girmekten kaçınmak için gereklidir. Zira Allah ^[Subhânehu ve Teâlâ] şöyle buyurmuştur:

“Allah kâfirler için mü'minler aleyhine asla bir yol vermeyecektir.” [Nisâ 141]

Yükseköğretimden istenilenlerden bir diğeri de; ümmetin hayatî maslahatlarını gözetip korunmasına has, özellikle de Hilâfet Devleti'nin bu maslahatların hizmeti için gereksinim duyduğu uzun vâdeli “stratejik” planların konulmasına has öneriler ve dersler sunmaya muktedir olan ilmî ve siyasî yeterliliğe sahip adamlar yetiştirmektir.

c- Ümmetin işlerinin yürütülmesi için; kadırlardan, fakihlerden, tabiplerden, mühendislerden, öğretmenlerden, tercümanlardan, idarecilerden, muhasebecilerden, hemşirelerden ve diğerlerinden gerekli adamları yetiştirmektir. Muhakkak ki devletin, muamelatta ve cezalarda İslam'ın hükümlerini ihsan ile uygulaması zorunludur. Yine devletin ümmetin yaşamında gereksinim duyduğu yolları, hastaneleri,

okulları ve diğerlerini temin etmesi de zorunludur. Bu uzmanlık alanlarındaki öğrenim, ümmet üzerine farz-ı kifâyedir. Bunu şeriatın öngördüğü şekilde gerçekleştiren hususları oluşturmak ise devletin vazifesidir.

YÜKSEKÖĞRETİMİN TÜRLERİ

Yükseköğretimin başlıca iki türü vardır:

Birincisi; Kavraticı Öğretim: (Burada kavrama daha çok araştırma üzerine olur): Bu, üniversiteler ve fakültelerde yapılan müfredat programları, seminerler, konferanslar ve çalışma masaları dâhilindeki düzenli öğretimdir.

Bu öğretim; ister teknik isterse hizmet alanında olsun öğrenciyi, üniversitenin bir fakültesinde **Birinci İcâzet Diploması**'na ulaştırır veya **İkinci İcâzet Diploması**'na ulaştırır ki bugün buna "Lisans" veya "Bakalorya" derecesi denilmektedir.

İkincisi; Araştırmacı Öğretim: Bu, kavraticı öğretimden sonra gelen öğretimdir. Burada kavratmaktan ziyade araştırmaya yer verilir. Bu öğretimde öğrenci bilimsel araştırmada icat ediciliği öğrenir. Belirli bir bilimsel veya kültürel branşta uzmanlaşır. Bünyesinde dakik ve profesyonel araştırmalar yapar. Böylece daha önce ortaya konmamış yeni bir fikre ya da önermeye ulaşılır.

Bu öğretim türünde öğrenci **Birinci Uzmanlık İcâzeti Diploması** ya da bugünkü isimlendirmeye "master" derecesine ulaşır. Sonra da Bilimsel veya Kültürel araştırmalardan bir araştırmada **İkinci Uzmanlık İcâzeti Diploması**'na ya da bugünkü isimlendirmeye "doktora" derecesine ulaşır.

YÜKSEKÖĞRETİM MÜESSESELERİ

Yükseköğretimin hedeflerini gerçekleştirmek için devlet, bu hedeflerin gerçekleşmesini üstlenen bir takım müesseseler kurar. Bu müesseseler şunlardır:

- 1- Teknik Akademiler
- 2- Hizmet Akademileri
- 3- Üniversiteler
- 4- AR-GE Merkezleri
- 5- Askerî Akademiler

1- Teknik Akademiler

Bu akademilerin görevi, gelişen teknolojiler için uzman teknik elemanlar yetiştirmektir. Bilgisayar, telekomünikasyon ve diğer elektronik cihazları geliştirmek gibi, basit mesleklerin gereksinimlerinden daha derin bilimler ve bilgiler gerektiren mesleklerde, elemanlar yetiştirmektir.

Bu akademilere girmek isteyen öğrencide, üçüncü okul merhalesini (36 öğretim dönemsini) bitirmiş olması şartı aranır. Okul Merhaleleri Genel İmtihanı'nı ister kazansın ister kazanmasın fark etmez.

Bu akademilerdeki her bir bölüm için gereken öğretim dönemlerini ve müddetini uzmanlar kararlaştırırlar. Üçüncü Merhale Okulu'nda Sınâî Branşı bitirmiş olan öğrenciden, bu akademide hangi konuların muaf tutulacağını da uzmanlar kararlaştırırlar.

Öğrenci, öğrenim müddetinin sonunda, öğreni-

mini gördüğü branşta **Birinci İcâzet Sertifikası'nı** elde eder.

Bu akademilerden bir tür de devletteki Öğretim Dâiresi ile organizeli bir şekilde Ziraat Dâiresi'ne tâbi olan Ziraat Akademileri'dir. Bu ziraat akademileri, üniversite düzeyinde öğrenime gereksinim duymayan zirai hususlarda uzmanlaşırlar. Bu akademiler, ziraatta bizzat çalışması için ehil elemanlar yetiştirirler. Bu alanlara örnek;

- Sulama teknikleri, tohumlu ve ağaçlı ziraatın düzenlenmesi, sonra da gübreleme, budama, aşılama ve benzer işlemleri gerçekleştirmek

- Büyükbaş ve kümes hayvancılığını geliştirmek,

- Hayvansal ve bitkisel ürünlerin seri üretimini sağlamak gibi.

Üçüncü Merhale Okulu'nda Zirâî Branşı bitirmiş olan öğrenciden bu akademide hangi konuların muaf tutulacağını da uzmanlar kararlaştırırlar.

2- Hizmet Akademileri

Bu akademilerin görevi, öğrencinin üniversiteye girmesini gerektirmeyen bazı hizmet sektörüne ait işleri yapacak elemanları yetiştirmektir. Bu akademilere girmek isteyende, -en azından- Okul Merhaleleri Genel İmtihanı'nı kazanmış olması şartı aranır. Bu akademilerden her birine öğrencinin girme şartlarını, her bir bölümde öğretilen konuları ve öğrencinin yetişmesi için gerekli zaman müddetini de uz-

manlar kararlaştırırılar. Öğrenci, öğrenim müddetinin sonunda, öğrenimini gördüğü branşta **Birinci İcâzet Sertifikası**'nı elde eder.

Bu akademilerden bir tür de; hemşireler, röntgen uzmanları, laborant ve diş teknisyenleri gibi yardımcı tıbbî mesleklerde elemanlar yetiştiren akademilerdir. Yine defter tutmak, malî fonlar ve zekât hesapları gibi öğrenimi üniversiteye girmeyi gerektirmeyen, küçük şirketlerin idaresi için gerekli olup onlara has muhasebe işlerini üstlenen Basit Malî ve İdârî mesleklerde elemanlar yetiştiren akademiler vardır.

Bu akademilerden biri de çeşitli okul merhalelerinde çalışmaya ehil öğretmenler yetiştiren akademilerdir. Bunlar, üniversiteler haricinde öğretim alanında çalışmak isteyenlere has dönemler hazırlanması için kurulurlar.

Akademiler devletin vilâyetlerine yayılırlar ve vilâyetlerin ihtiyacına göre de çeşitlenirler. Meselâ deniz kenarındaki vilâyetler; balıkçılık, gemi yapımı ve tamirciliği, liman idareciliği gibi denizcilikle ilgili mesleklere ait akademileri hazırlar. Ziraatla meşhur vilâyetler ise ziraat akademilerini hazırlarlar. İşte böylece devam eder.

3- Üniversiteler

Okul Merhaleleri Genel İmtihanı'nı kazanan öğrenci devlet üniversitelerine girmek için başvuru yapma hakkına sahiptir. Üniversiteler senede iki defa genel imtihanı başarı ile geçen öğrencileri kabul ederler. Belirli bir uzmanlık alanına kabul edilmek

aşağıdaki hususlara dayanır:

1- Öğrencinin, Okul Merhaleleri Genel İmtihanı'ndaki genel not ortalaması,

2- Öğrencinin, üçüncü okul merhalesinde seçtiği branş türü; Kültürel, İlmî veya Ticari gibi.

3- Öğrencinin üzerinde uzmanlaşmaya niyetlendiği branşa ilişkin genel imtihandaki belirli konularda aldığı notlar. Meselâ; Fıkıh Fakültesi ve şer'î İlimler Fakültesi öğrencisi, İslami Kültür konularında ve Arap Dili konularında yüksek notlar almış olmalıdır. Mühendislik öğrenimi yapmak isteyen öğrenci ise matematik ve fizik konularında çok başarılı olmalıdır. Tıp Bilimleri öğrencisi ise biyoloji ve kimya bilimlerinde çok başarılı olmalıdır. İşte böyle devam eder. Üniversitenin uzmanlık alanlarından her biri ile bağlantılı konuları ve bunlara girmek için gereken not ortalamalarını uzmanlar belirlerler.

Üniversiteler bir takım fakülteler içerirler. Meselâ;

- İslami Kültür ve İlimleri Fakültesi: Tefsir, Fıkıh, İctihad, Yargı ve şer'î İlimler bölümü gibi,

- Arap Dili ve İlimleri Fakültesi:

- Mühendislik Bilimleri Fakültesi: Şehircilik Mühendisliği, Maden Mühendisliği, Makine Mühendisliği, Elektrik Mühendisliği, Elektronik Mühendisliği, Telekomünikasyon Mühendisliği, Havacılık Mühendisliği, Bilgisayar (Donanım) Mühendisliği bölümü gibi,

- Bilgisayar Bilimleri Fakültesi: Programlama,

Bilgi-işlem ve Bilgisayar (Yazılım) Mühendisliği bölümü gibi,

- Bilimler Fakültesi: Matematik, Kimya, Fizik, Bilgisayar (Eğitim), Astronomi, Coğrafya, Jeoloji bölümü gibi,

- Tıbbî Bilimler Fakültesi: Tıp, Hemşirelik, Tıbbî Tahlil, Diş Tabipliği ve Eczacılık bölümü gibi,

- Zirâî Bilimler Fakültesi: Bitkisel Ziraat Bilimleri, Hayvansal Ziraat Bilimleri, Hayvancılık (Yetiştirme), Gıda Muhafaza, Hayvanî ve Zirâî Hastalıklar bölümü gibi,

- İdarî ve Malî Bilimler Fakültesi: Muhasebe, İktisadi ve Ticari Bilimler bölümü gibi,

İhtiyaca göre başka yeni fakülteler ortaya konulabilir veya ilâve edilebilir.

4- Araştırma ve Geliştirme [AR-GE] Merkezleri

Bu merkezlerin görevi, çeşitli kültürel ve bilimsel alanlarda dakik ve profesyonel araştırmalar yapmaktır.

Kültürel alanlarda; derin fikirlere ulaşmaya çalışırlar. Bunlar ister; elçilikler ve görüşmeler yoluyla Davetin taşınması hakkında uzun vadeli “stratejik” planlar ve üsluplar belirlemek hakkında olsun isterse fıkıh, ictihad, Arap Dili ilimleri ve benzerleri hakkında olsun fark etmez.

Bilimsel alanlarda ise; araştırmada derinleş-

meyi ve uzmanlaşmayı gerektiren sanayi dalları, atom ve uzay bilimleri ve benzeri gibi uygulama alanlarında yeni üsluplar ve araçlar icat etmeye çalışırlar. Bu merkezlerin bir kısmı üniversitelere bağlıdırlar. Bir kısmı ise üniversitelerden bağımsızdırlar, doğrudan Öğretim İdaresi'ne tâbi olurlar. Bu merkezlerde bilim adamları, üniversite profesörleri ve üniversite öğrenimleri esnasında araştırmaya, icat etmeye ve geliştirmeye kudretli oldukları açığa çıkmış bazı seçkin öğrenciler çalışırlar.

5- Askerî Araştırma Akademileri ve Merkezleri

Bunların görevi; askerî komutanlar yetiştirmek, Allah'ın düşmanlarını ve Müslümanların düşmanlarını korkutmayı gerçekleştirmek için askerî üslupları ve araçları geliştirmektir. Bu akademiler ve merkezler Cihad Emîri'ne bağlıdırlar.

YÜKSEKÖĞRETİM DİPLOMALARI VE SERTİFİKALARI

1- Teknik Meslek Akademilerinde Yükseköğretimi başarıyla bitirenler; “Telekomünikasyon alanında” ya da “Bilgisayar alanında” yada “... alanında” **Birinci İcâzet** diye isimlendirilen bir sertifika ile taltif edilirler.

2- Hizmet Akademilerinde Yükseköğretimi başarıyla bitirenler; “Öğretim alanında” ya da “Hemşirelik alanında” ya da “... alanında” **Birinci İcâzet** diye isimlendirilen bir sertifika ile taltif edilirler.

3- Üniversite fakültelerinden bir fakültede Kavratıcı Yükseköğretimi başarıyla bitirenler; “**İkinci İcâzet**” diye isimlendirilen ve bugünkü “Bakalorya” ya da “Lisans” derecesine denk olan bir diploma ile taltif edilirler.

4- Araştırmacı Yükseköğretimde, Birinci Merhaleyi başarıyla bitirenler; **Birinci Uzmanlık İcâzeti** diye isimlendirilen ve bugünkü “Master” yada “Yüksek Lisans” derecesine denk olan bir diploma ile taltif edilirler.

5- Araştırmacı Yükseköğretimde, İkinci Merhaleyi başarıyla bitirenler; **İkinci Uzmanlık İcâzeti** diye isimlendirilen ve bugünkü “Doktora” derecesine denk olan bir diploma ile taltif edilirler.

- Ek

Burada öğrencilerin yaşlarının öğretim dönemlerine dağılımını gösteren bir tablo ilâve edilmiştir. Tablo iki uç sınırı göstermektedir. Öğrencilerin çoğu bu ikisi arasında kalmaktadır.

Birincisi; öğrenimi esnasında herhangi bir tatil almaksızın 36 dönemi başarıyla sürdüren öğrenciyi ve dolayısıyla üç okul merhalesini bitirmek için en az zaman müddeti olan 9 Hicrî senede okul merhalelerini bitiren öğrenciyi göstermektedir. [Tabloda siyah karelerle işaretlidir]

Diğer sınır ise; Her sene bir öğretim dönemini tatil olarak kullanan ve bütün dönemlerde başarılı olan ve dolayısıyla da 12 Hicrî senede okul merhalelerini bitiren öğrenciyi göstermektedir. [Tabloda koyu-gri karelerle işaretlidir] Öğrencilerin büyük çoğunluğu bu iki uç sınır arasında kalmaktadır. [Tabloda açık-gri karelerle işaretlidir]

Hastalık, sık sık başarısızlık ve benzer herhangi bir sebepten dolayı okul merhalelerini 12 senede bitiremeyen öğrencilere ise 20 yaşına kadar okulda kalmalarına izin verilir. Tablodaki diğer sütunlar bu durumu [17-20 yaş arasını] kapsamaktadır.

ÖĞRENCİLERİN YAŞLARINA GÖRE OKUL DÖNEMLERİ DAĞITIM TABLOSU

Y	BİRİNCİ OKUL MERHALESİ (ILKOKUL)				İKİNCİ OKUL MERHALESİ (ORTAOKUL)				ÜÇÜNCÜ OKUL MERHALESİ (LİSE)							
	6-7 YAŞ	7-8 YAŞ	8-9 YAŞ	9-10 YAŞ	10-11 YAŞ	11-12 YAŞ	12-13 YAŞ	13-14 YAŞ	14-15 YAŞ	15-16 YAŞ	16-17 YAŞ	17-18 YAŞ	Y			
D	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
1																
2			X													
3				X												
4																
5																
6				X												
7																
8																
9							X									
10								X								
11																
12								X								
13																
14																
15								X								
16																
17																
18								X								
19																
20																
21																
22								X								
23																
24												X				
25																
26																
27																
28																
29																
30																
31															X	
32																
33																
34																
35																
36																

CETVELDE KULLANILAN İŞARETLER

Y YAŞ

D DÖNEM

@ MEZUNİYET ANINDA ÖĞRENCİNİN YAŞI

ARALIKSIZ EĞİTİM

HER YIL BİR DÖNEM TATİL KULLANILAN DEVAM

EĞİTİM DÖNEM TATİLİ

TATİLLE BİRLİKTE KESİNTİLİ DEVAM